

ГОРА

1/2013

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

АНДРЕАС ШТИЛ ЕООД желае на всички свои настоящи и бъдещи клиенти и партньори здраве, щастие и ползотворно сътрудничество през Новата 2013 година!

Живот и здраве!

Здравей, читателю на първия брой на „Гора“ за тази година!

Когато го отвориш, вече ще си приел безброй български и даже отвъдморски благопожелания. И ще си отправил още повече. Нека да се сбъднат!

Типично нашенски са наричанятия за живот и здраве - включват всичко. Бабите и дядовците ни, нашите родители не са изтегляли късметчето „работа“ от баницата, а са работили здравата.

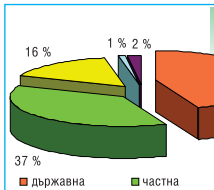
Това трябва да правим и ние като държава и особено като лесовъдско съсловие, което не бива да забравя, че неговата институция влиза в своята 134-та годишнина.

В тази стара българска горска къща втора година тече основен ремонт. Изминалата година показва колко дисциплинирана може да бъде колегията в усилията си той да стане по добрия начин.

Не беше лесно, защото промените, наложени от новия закон, разклатиха единството ѝ. Не беше лесно, защото пожарите и нарушенията в горските територии подложиха на изпитание възможностите ѝ да бъде пазител и закрилник. Не беше лесно, защото тази колегия трябваше да съчетае лесовъдски с мениджърски умения.

И няма да бъде лесно.

Живот и здраве само!

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42;
тел./факс: 988-04-15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg

BIC TTBBBG22
IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погнисан за печат на
10.01.2013 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Отпечатано - „Фатум“ ООД

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@iag.bg
bbgospod@yahoo.com

Редактори:
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg
(водещ на броя)

Технически редактор:
инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА
vaniakisiova@abv.bg

Дизайн и предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:
ЙОРДАН ДАМЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg

В броя

2 В Регионалната дирекция по горите - Ловеч:
С професионализъм и отговорност

7 Информация: Нова придобивка
на Лесотехническия университет

8 Форуми: Бъдещето на вековните гори в България

9 Поглед в историята: На колко години
е първият държавен горски разсадник?

10 Лесовъдство: История и възможности
на средностъбленото стопанство

14 Структури към Изпълнителната агенция по горите.
Държавни горски предприятия - пощенски кодове,
названия, ръководители и телефони

17 Гори и климат: Климатични условия
при горната граница на гората

18 Конференцията за климатичните промени
в Доха завърши без особен напредък

18 Новини от природните паркове

20 Техника и технологии: Автоматичната
товарна вагонетка тип „SKA-1“ на мобилната
мачтова въжена линия „KOLLER K-300“

22 Рекреация: Значението на горските
територии за урбанизираното общество

23 Юбилеи

24 Гост на редакцията: Проф. Генчо Стайнов:
Енергията е най-важна за съвременния свят

26 Конкурс за разказ „Така си беше“: Среща с Бухала

На корицата
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

CONTENTS

- 2 The Regional Forest Directorate - Lovech: With professionalism and responsibility
- 7 Information: New acquisition for The University of Forestry
- 8 Forum: The future of old-growth forests in Bulgaria
- 9 A look at history: How old is the first state forest-tree nursery?
- 10 Forestry: History and possibilities
- 14 Structure of The Executive Forest Agency. State Forest Enterprises
- 17 Forests and Climate: Climatic conditions at the treeline
- 18 Climate Change Conference in Doha ended with little progress
- 18 News from the Nature parks
- 20 Engineering and Technology: Automatic loading wagon type „SKA-1“ of mobile ropeway „KOLLER K-300“
- 22 Recreation: The importance of forest areas for urban society
- 23 Anniversaries
- 24 Editorial's office guest: Prof. Gencho Staynov: Energy is the most important in the world today
- 26 Short story competition „This is how it was“

С професионализъм и отговорност

В края на миналата година посетихме РДГ - Ловеч, по чиито горски пътеки журналистите от сп. „Гора“ са пътували неведнъж. Сегашната среща ни зарадва особено, защото видяхме, че не само законът, а реалната работа превръща главния орган на Изпълнителната агенция по горите - регионалната дирекция, в институция така, както го разбираме ние - установеност. Установеност в правен и морален смисъл на една държавна институция, призвана да бди над горите. Не е тайна, че да бъдеш контролен орган в горите днес не е привилегия, а изпитание. А характеристиката на собствеността на горите от територията на РДГ - Ловеч, която е с най-висок процент негържавни гори, предопределя още по-голямо изпитание. С което работещите в Регионалната дирекция, въпреки всичките трудности на новата реформа, се справят професионално, отговорно и уверено. Могат да бъдат пример, за това как една институция трябва да се наложи, а не да чака някой да признае контролните ѝ функции.

Инж. Павли БОГДАНСКИ - директор на РДГ - Ловеч

Сериозен фактор в управлението на горите

С влизането в сила на Закона за горите значително се разшири обхватът на функциите на регионалните дирекции по горите, като заедно с тях се прехвърлиха и редица дейности, изпълнявани преди това от ДГС и ДАС. Сега Регионалната дирекция, освен контролни функции, одобрява горскостопански програми, издава наказателни постановления и актове на ДГС/ДАС. Това е голям обем работа, особено за дирекциите с висок процент на негържавна собственост, каквато е нашата. Държавните горски територии са 44 %, което е значително под средния процент в национален мащаб. РДГ - Ловеч, е разположена на територията на две области - Плевенска и Ловешка, в т.ч. 19 общини и 234 населени места. Негържавната собственост е разделена на над 170 000 имота.

Кооперациите са едва три, с обща площ 1725 хектара. За общинските гори проблемите са липсата на опит и добре изградени общински структури за стопанисване на горите, с изключение на община Тетевен и до някъде общините Ловеч, Троян и Угърчин.

Тази специфика в собствеността на горите обуславя разнообразието и обема на дейностите, които осъществяват служителите на дирекцията.

Показател за значителното увеличаване в обема на работата, свързана с контролната дейност и административното обслужване на гражданите, е големият брой входящи и изходящи документи и преписки. През 2010 г. те са 2990, за 2011 г. - 7345, а за 2012 г. са 12 702. Броят на издадените общи заповеди за същите години нараства съответно - 386, 786, 1579.

Поради голямото натоварване служителите съвместяват различни дейности, вменени от Закона за горите.

Дейността на дирекцията се осъществява от 48 служители, в т.ч. 7 експерти, 2-ма юрисконсулти и 22-ма

горски инспектори.

Създадени са два изнесени отдела на РДГ - в Троян, който обслужва района на общините Априлци и Троян, и в Луковит - общините Луковит, Ябланица, Тетевен, Червен бряг, Искър и Кнежа. Съставът на отделите не е попълнен с всички длъжности поради липса на достатъчно квалифицирани кадри, както и поради ниските заплати за съответните длъжности. На проведените конкурси за началник-отдели имаше само по един кандидат. Кандидатите обаче бяха лесовъди с опит и добри професионални качества. Формирането на екипите на тези отдели ще повиши ефективността в дейността на РДГ - Ловеч, и ще създаде значително по-добри възможности за административното обслужване на граждани и организации.

РДГ - Ловеч, провежда методическо ръководство, консултиране, даване на предписания и контрол на всички дейности в горските територии, както и осъществява административно-наказателното производ-

ство при установяване на нарушения в горите.

РДГ И СТОПАНИСВАНЕТО И ПОЛЗВАНЕТО

Дейността, свързана със стопанисването на горските територии и ползването на гървесина от тях, се състои от проверка и утвърждаване на горкостопански програми и план-извлечения; провеждане на работни срещи и консултации с регистрираните лесовъдци, работещи на територията на РДГ - Ловеч, относно спазване на разпоредбите на Закона за горите и подзаконовите нормативни документи във връзка със стопанисването и опазването на горските територии; контрол на законосъобразността и спазването на изискванията при издаване на електронни позволителни за сеч; контрол върху дейността на регистрирани лесовъдци като лица по чл. 108, ал. 2 и по чл. 211, ал. 2, т. 1 от Закона за горите; проверки по сигнали и жалби на граждани; извършване на проверки по сигнали на тел. 112.

През 2012 г. са внесени за разглеждане 1269 горкостопански програми (ГП) и 672 план-извлечения (ПИ), от които са утвърдени съответно 1177 и 625, за останалите е изготвен писмен отказ (77 ГП и 20 ПИ), предстои разглеждане на 9 ГП и 19 ПИ, оттеглени са 6 ГП и 8 ПИ. С огромно натоварване е работата при издаване на електронните позволителни за сеч, като общият им брой за 2012 г. е 5693. Количествата гървесина, добивани в горите с различна собственост, е видно от таблицата.

Количество дървесина	Мярка	Видове собственост					Общо
		ДГТ	ОГТ	Ч. физич.	Ч. юридич.	Религиозни	
По позв. за сеч	м³	201 211	41 089	223 467	23 924	16 448	506 139
Действително отсечено	м³	166 331	30 841	208 627	1977	253	308 029

Данните за реализираното ползване не са окончателни, поради това че освигетелстването на сечищата не е приключило.

748 са проверените досиета за имоти, в които се извършва ползване по електронни позволителни за сеч. Издадени са 12 заповеди за обезсилване на позволителни за сеч на основание чл. 57, ал. 7 и 8 от Наредба № 8. При проверките са установени нарушения на лесовъдци при издаване на позволителни за сеч, състоящи се в: издаване на позволителни за гола сеч във високоствъблени гори; за временни складове на едно и също място; издаване на позволителни за сеч, без да е извършено маркиране на подлежащите на сеч гървета; издаване на позволителни за сеч без сечта да е предвидена в одобрени планове или програми. За констатираните нарушения са съставени 10 акта за установяване на административните нарушения (АУАН) по чл. 257, ал. 2.

В резултат на извършените проверки в имоти, за които има издадени електронни позволителни за сеч на регистрирани лесовъдци, отговарящи за сечищата, са констатирани нарушения, състоящи се в допускане на: сеч на немаркирани гървета в имоти с редовно издадени позволителни за сеч; нарушаване на границите на съседни имоти; определяне на повече от един временен склад на едно и също място; издаване на превозни билети за гървесина, значително превишаваща количеството по позволително за сеч, както и запаса на насаждението; издаване на превозни билети без попълване на всички изискуеми реквизити; висока сеч и други. За установените нарушения са съставени 58 АУАН.

След влизане в сила на наказателните постановления

ще бъдат подготвени предложения за отписване от регистъра на ИАГ на частнопрактикуващите лесовъдци, допуснали нарушения по Закона за горите.

Поради това че имотите частна собственост са с малка площ и размер на ползването, сечта приключва за няколко гена, след което сечищата се освигетелстват обикновено без забележки. Откриването на нарушения след освигетелстването на сечищата освобождава от отговорност или не може да се вмени като нарушение на регистрираните лесовъдци, поради това че в протоколите за освигетелстване не са отразени нарушения.

През м.г. извършихме проверки по 87 писмени жалби на граждани. Подаваните жалби от собственици на гори са преобладаващо за незаконна сеч, за спиране на сечта, поради неуредени взаимоотношения между наследниците, за нарушаване на граници на имоти. При тези проверки възникват някои затруднения, водещи до забавяне на отговорите до жалбоподателите, ИАГ и други заинтересовани институции. Жалбоподателите не прилагат необходимите за проверката документи, често липсват граници на имотите на терена, а собствениците не желаят да ги поставят във връзка с проверката, извършващите проверката служители нямат технически средства за идентифициране на имотите.

Ежедневно се получават по 2-3 сигнала от тел. 112, включително в почивни и празнични дни. От извършваните проверки се оказва, че над 50 % от сигналите са неоснователни, тъй като се установява, че гървесината е законна или е незначително количество, или се добива извън горските територии. Това води до извършване на неоправдани разходи, както и до демотивиране на служителите.

Голямата територия на районите, за които отговарят горските инспектори, и невъзможността да се поддържа ежедневно 24-часово дежурство поради ограничени брой служители, намалява ефективността от извършваните проверки по тези сигнали.

РДГ И КОНТРОЛЪТ

Съществен дял от дейността на РДГ - Ловеч, е контролът на опазването на горските територии.

През 2012 г. са извършени над 9000 проверки на превозни средства, лица и обекти, свързани с ползването, преработката и търговията с горски, дивечови и рибни ресурси. От служители на ДГС/ДЛС и РДГ - Ловеч, са констатирани 1664 нарушения. Разкритите нарушения, за които са съставени актове за установяване на административни нарушения (АУАН) са 1646.

От общия брой АУАН 781 акта са съставени от служителите на ДГС/ДЛС, 799 - от експертите и горските инспектори при РДГ - Ловеч, 40 - от служителите на специализираното звено за контрол при Изпълнителната агенция по горите и 26 преписки са образувани по постановления на прокуратурата.

Броят на констатираните с протоколи нарушения от неизвестен извършител, съставени от служители на РДГ - Ловеч, са 84.

По изпълнителните деяния най-много нарушения са констатиран за транспорт - 39 %, следвано от актове за разпореждане - 24 %, и за добив - 22 %. Съпоставено с данните за същия период от 2009, 2010 и 2011 г., измененията са незначителни.

По преписки за 2012 г. са издадени 914 наказателни постановления (НП) - за 55.5 % от актовете. Наложени са санкции в размер на 196 397 лева.

Колективът на Регионалната дирекция по горите - Ловеч

Пред съдилищата са обжалвани 60 НП (6 % от издадените), от които без решение са 47, шест са потвърдени, две са видоизменени, а пет са отменени.

С наказателните постановления в полза на държавата през 2012 г. са отнети 107 м³ дърва, 15 МПС, 25 каруци и 32 бензиномоторни триона.

От издадените НП влезлите в законна сила са 502, или 55 %.

В прокуратурата са изпратени 704 актови преписки, от които 402 (57 %) са върнати за административно производство, 283 са без решение, по 11 е образувано производство и по 8 са издадени присъди.

В прокуратурите или РУ на МВР се изпращат и всички констативни протоколи, с които е констатирана незаконна сеч от неизвестен извършител. По част от тях извършителите са установени и има образувани производства и съдебни дела. По 14 такива преписки от прокуратурата са изпратени постановления в РДГ - Ловеч, за издаване на НП.

Независимо от дадените от Закона за горите права, общинските власти не са много активни при установяване на нарушения. За 2012 г. в РДГ - Ловеч, е подадена информация за съставени 75 констативни протокола. Съставени са 32 АУАН по Закона за горите.

РДГ И РАБОТАТА СЪС СОБСТВЕНИЦИТЕ НА НЕДЪРЖАВНИ ГОРИ

В териториалния обхват на дейност на РДГ - Ловеч, са създадени и се поддържат добри взаимоотношения със собствениците на недържавни гори.

Всички общини на територията на Регионалната дирекция - Ловеч, имат възстановени гори, като най-големите собственици са Тетевен - 18 000 ха, и Плевен - 4000 хектара. Стопанисването на общинските гори се извършва по изготвени нови или действащи стари леоустройствени проекти.

Към настоящия момент, съгласно решенията на общинските съвети, са избрани следните форми на управление: в общините Тетевен и Плевен управлението се осъществява от структурно звено към администрацията на общината по реда на чл. 181, ал. 1, т. 1 а от ЗГ; в общините Пордим, Априлци, гр. Левски, Ловеч, Угърчин, Гулянци, Долни Дъбник, Троян, Никопол, Чер-

вен бряг, Долна Митрополия, Искър, Луковит - от физически лица, вписани в публичния регистър на ИАГ, въз основа на договор по реда на чл. 181, ал. 1, т. 3 от ЗГ; общините Кнежа, Ябланица и Белене нямат сключени договори.

Със Закона за горите се разшириха задълженията и правомощията на кметовете на общини и населени места по отношение на опазването на горите на съответната територия, независимо от собствеността им. В повечето общини обаче за опазване на горите няма назначени служители с лесовъдско образование, което затруднява прилагането на разпоредбата на чл. 274, ал. 1, т. 3 от Закона за горите.

За повишаване на ефективността на действията по опазване и стопанисване на горските територии през октомври 2012 г. проведохме съвместна работна среща с МВР, общини, ДГС/ДАС и частнопрактикуващи лесовъди. На нея дискутирахме промените в Закона за горите, отнасящи се до правомощията и задълженията на ДГС/ДАС за имотите собственост на частни лица с обща площ до 2 ха, указанията за ползване по реда на § 78 от Закона за горите, прилагането на разпоредбите за достъп до горите и други.

Експертите от РДГ - Ловеч, ежедневно консултират собствениците на гори за управлението, стопанисването, ползването и опазването на горските територии съобразно законовите разпоредби. За съжаление в повечето случаи собствениците се обръщат за съвети едва след като са констатирани, че горите им са станали обект на някакво нарушение.

Продажбата на превозни билети за транспорт на обла дървесина от горски територии - собственост на физически и юридически лица, и на дървесина, добита по реда на ЗОСИ, създаде допълнително натоварване на служителите от РДГ - Ловеч. Досега са продадени 1487 кочана превозни билети за обла дървесина и 1277 - за преработена дървесина. За да се стигне до продажбата, нашите служители трябва да направят проверка за легитимността на лицата, които купуват превозни билети, за правомощията, дадени им от собствениците или ползвателите на дървесина в съответствие със Закона за горите и за спазването на изискванията при издаване на превозни билети.

Недържавните гори - решения и трудности

Характерно за дейността на Ловешката дирекция е, че основният вид собственост на територията ѝ е недържавната. Това отличава РДГ - Ловеч, от другите дирекции и, макар че вече е натрупан известен опит, без преувеличение може да се каже, че работата на експертите и служителите по контрола е със значително по-голям обем и отговорност. Какви проблеми се очертават досега?

Средната големина на един имот е много малка - около 0.5 хектара. Горите на частни физически лица в основната си част не са обединени в кооперации или сдружения. В частните гори се работи „на парче“, като всеки собственик или наследник по свое усмотрение взема решение за времето и начина на ползване в имота. Стопанисването и ползването в недържавните гори се извършва от собствениците или от физически лица и търговци, вписани в публичния регистър на ИАГ. В района на РДГ - Ловеч, работят над 150 лесовъди на частна практика, от които 27 с висше образование.

В по-голямата си част имотите са твърде раздробени и пръснати. Частните горовладелци, или най-често наследниците им, нямат интерес към стопанисването и опазването на горите. Наследниците, едва когато стигнат до ползването от горите си, започват да ги търсят и често дори не знаят къде се намират. По въпроса за опазването и контрола в горите частна собственост, хората смятат, че държавата е задължена да ги охранява. В РДГ - Ловеч, имаме вече не десетки, а стотици молби от рода „имотът ми е осечен, моля да предприемете действия за обезщетяване“. Ние сме принудени да отговорим така, както повелява разпоредбата на закона, и естествено хората не са доволни. Често проблемът с незаконното отсичане на дървесината от горите частна собственост се получава и от дългия срок за оформяне на документите за добив. Докато един човек по законен път получи позволи-

телно за сеч в своя имот, минават месеци, защото преди да се одобрят от РДГ, документите се набавят и съгласуват и с други институции. През това време собственикът може да установи, че дървесината от имота му е изсечена от браконieri. Възможностите ни за реагиране на незаконните действия не са много големи - имаме 22-ма горски инспектори за двете

области, на много голяма територия. Относно броя на инспекторите - има желаещи, но подходящи и отговарящи на изискванията за съжаление са малко. Нашите инспектори работят отговорно, но и доста натоварено. Благодарни сме на екипите на ИАГ, които допринасят много за контрола на нашата територия.

Смятаме за отстъпление връщането на превозните билети на хартиен носител. Електронните билети ограничаваха възможностите за отклоняване на дървесината. Сега лицензираните лесовъди разполагат и с марката, и с превозните билети и всеки недобросъвестен човек има възможност да „узакони“ незаконната дървесина още докато тече например проверката на задържания камион. Знаем, че се работи върху възможността превозните билети да се въвеждат в sistem.iag, и разчитаме, че това ще ограничи сериозно незаконосъобразните възможности.

Законът за горите предостави на общините определени правомощия за ограничаване на нарушенията, като са дадени права да санкционират нарушители на територията на цялата община, независимо от собствеността на горите. За съжаление към настоящия момент активността на общините, с изключение на Тетевен и Угърчин, е много ниска. Съдействието им би било от голяма полза, защото техните служители по-добре познават жителите на съответната община. Единици са и актовете за нарушения, съставени от лицензирани лесовъди.

Организацията на ловната площ е осъществена съгласно изискванията на Закона за лова и опазване на дивечата. Общата площ на ловностопанските райони в РДГ - Ловеч, е 844 758 ха, от които 806 812 ха предоставени ловностопански райони (ПАР) и 37 946 ха държавни ловностопански райони (ДАСР). Два от десетте държавни ловностопански райони с обща площ от 8439 ха се стопанисват от ДАС „Русалка“ - Априлци, пет, обособени в 4 дивечовъдни участъка, са предоставени чрез конкурс по чл. 36 от ЗЛОД и се стопанисват от юридически лица за срок

**Инж. Ангел АНГЕЛОВ - главен експерт
по ловно и рибно стопанство**

В полезрението на специалистите

от 15 години. Останалите три държавни ловностопански района с площ 13 505 ха се стопанисват от ДГС - Троян, и ДГС - Рибарица. На ловни дружини, обединени в 14 ловни сдружения с общо 9486 ловци, са предоставени 227 ловностопански района.

Динамиката в числеността на основните видове едър и гребен дивеч през последните пет години е с положителни тенденции към увеличаване, особено в ловностопанските райони около ДАС „Русалка“ и дивечовъдните участъци, стопанисвани от юридически лица. Тези тенденции се наблюдават и в реализираното ползване, ко-

ето важи най-вече за дивата свиня в предоставените райони (в обхвата на дейност на ДАС „Русалка“, Държавните горски стопанства в Троян и Ловеч) и при благородния елен, елена лопатар, муфлона и сърната - в останалите ловностопански райони. Реализираните приходи от организиран ловен туризъм за последните пет години са над 1 500 000 лева. Регистрирани са капитални трофеи от благороден елен, муфлон, дива свиня и мечка.

Традиционен е интересът на ловните сдружения към производството и разселването на дивеч - ловен фазан, яребица и кеклик, положителна практика, водеща до намаляване на натиска върху местния дивеч и разширя-

ване на възможностите за практикуване на ловния спорт.

Проблемите, свързани със стопанисването и ползването на дивеча, и днес са в ползрението на специалистите, работещи в областта на ловното стопанство. Основните от тях са настъпилите негативни изменения в биотопите, особено в равнинните ловностопански райони, което е следствие на използваната модерна агротехника и хербициди при обработката на земеделските площи, и високите запаси на хищниците, най-вече на чакала. В този аспект все повече се налага мнението, че са необходими законодателни мерки и в тези области.

РДГ - Ловеч, в цифри и факти

Горският фонд заема площ 204 035 ха, в т.ч. държавни горски територии - 89 001 ха (44 %), общински горски фонд - 33 330 ха (16 %), гори на частни физически лица - 73 320 ха (36 %), гори на частни юридически лица - 2354 ха (1 %), гори на религиозни институции - 2088 ха (1 %), гори върху селскостопански земи - 3805 ха (2 %), гори на МОСВ - 137 хектара.

Както се вижда от диаграмите, процентното разпределение на горските територии по собственост в РДГ - Ловеч, е доста по-различно от това в страната. Залесената площ на горските територии е 191 934 ха (94 %).

Преобладаващи видове гори са широколистните високостъблени - 81 237 ха (40 %), следвани от издънковите гори за превръщане в семенни - 61 449 ха (30 %), иглолистните - 21 786 ха (11 %), и нискостъблените - 39 284 (19 %).

От широколистните дървесни видове на територията на РДГ - Ловеч, най-разпространен е букът, следван от дъбовете, цера, акацията, тополата и други. От иглолистните се срещат основно белият и черният бор, смърчът и елата.

От иглолистните 7 % от общата залесена площ заема белият бор и 4 % - черният бор.

Широколистните са представени с 28 % бук, 15 % дъбове (благун, зимен, космат, летен, червен), 14 % цер, 8 % акация, 2 % тополя. Срещат се още габър, ясен, явор, липа, орех, бреза, трепетлика, дива череша, брекина и други.

Делът на иглолистните гори (почти изцяло изкуствено създадени култури) намалява с всяка година и териториите се заемат от коренната широколистна растителност - бук, габър, цер, дъбове и други.

• Общият дървесен запас възлиза на 28 669 447 м³, от

които иглолистните гори - 5 628 071 м³, широколистните гори - 23 041 376 куб. метра.

• Средният запас на 1 ха е 149 м³.

• Средната възраст на горите е 49 години (сравнително ниска).

• Средният бонитет - трети.

• Средният годишен прираст - 3.5 м³ на 1 ха, или 671 769 м³ годишно.

Регионална дирекция по горите - Ловеч, е разположена на територията на Ловешка и Плевенска област. В териториалния ѝ обхват на дейност попадат девет държавни горски стопанства и едно държавно ловно стопанство.

Релефът в двете области е доста разнообразен, като преминава от равнинен на територията на Държавните горски стопанства - Никопол, Плевен и отчасти Ловеч, през полупланински - територията на ДГС в Ловеч, Тетевен, Лесигрен и отчасти Троян, до планински на територията на ДГС - Черни Осъм, Рибарица, Тетевен, Лесигрен, Троян, и ДАС „Русалка“ - Априлци.

Най-ниската надморска височина е 21 м на територията на ДГС - Никопол, а най-високата - връх Ботев в Старата планина - 2376 метра.

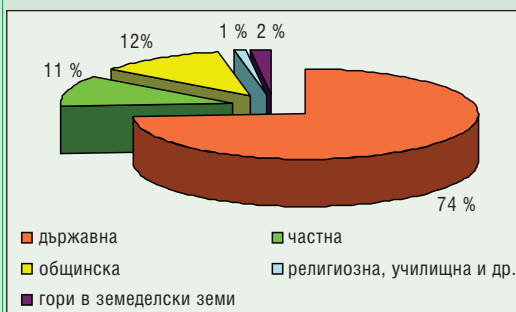
Общо в горите на РДГ - Ловеч, през 2012 г. са добити 402 044 м³ лежаща маса, от тях 357 432 м³ са в широколистни гори и 44 612 м³ - в иглолистни гори.

Проведени са отгледни сечи върху 2089 ха с добита общо 68 700 м³ лежаща маса. Отгледните сечи без материален добив са извършени върху 46 хектара. Санитарните сечи са 174 ха, от които 51 ха са с интензивност 100 %, основно в иглолистните култури, засегнати от пожари, снеговал или снеголом.

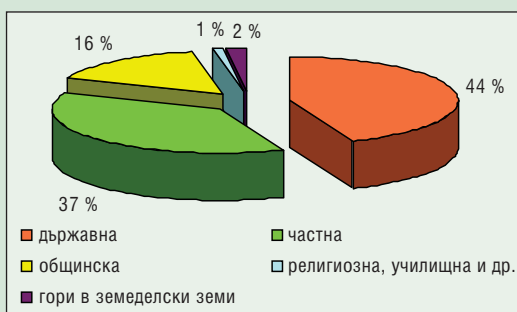
Приоритетно иглолистните култури, поразени през януари-март 2012 г. от снеголом, с обща площ близо 300

ха, са предвидени за ползване, като масата за усвояване е около 60 000 куб. метра.

Поради даването на предимство на естественото възобновяване на горите през последните години обемът на залесяванията е значително намален. През 2011 г. в държавни горски територии са залесени 1603 гка, а през 2012 г. - 1383 гка.

Разпределение на горите в България по собственост

Разпределение на горите в района РДГ - Ловеч, по собственост

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Нова придобивка на Лесотехническия университет

Проф. Брезин прерязва лентата на новия цех

В УОГС „Петрохан“ - Бързия, на 4 декември отвори врати Учебно-производствената база по дървообработване „Проф. Гено Дончев“. Тържественото ѝ откриване бе предшествано от заседание на Факултетния съвет на факултет „Горска промишленост“ на ЛТУ, на

доц. г-р Нено Тричков обяви решението базата да носи името на изтъкнатия дългогодишен преподавател в катедра „Механична технология на дървесината“ проф. Гено Дончев.

Сред официалните гости бяха проф. г-р Веселин Брезин - ректор на ЛТУ, проф. г-р Иван Палигоров - зам.-ректор, инж. Илия Зиврипанов - главен секретар на Университета, проф. г-р Нино Нинов - бивш ректор на ЛТУ, доц. г-р Юлия Михайлова - зам.-декан на ФГП, доц. г-р Милко Милев - декан на факултет „Горско стопанство“, както и дъщерите на проф. Дончев - Марияна и Катя. С вълнение част от присъстващите разказаха своите спомени за проф. Гено Дончев (1927-2001), който с преподавателската и научната си дейност е допринесъл много за катедрата „Механична технология на дървесината“.

След тържествен водосвет, отслужен от архимандрит Антим - протосингел на Видинската митрополия, проф. Брезин поздравя присъстващите и прерязва лентата на базата. Д-р инж. Димитър Вълков - дългогодишен директор на УОГС „Петрохан“, с чието активно съдействие стана възможно откриването на базата, връчи на ректора символичния ключ. Ключът е изработен от дърворезбаря Чавдар Антонов, който е участник във всичките десет пленери по дървопластика, провеждани редовно преди години в УОГС - Бързия.

Цехът на учебно-производствената база е изграден и оборудван по всички изисквания за експлоатация на такива съоръжения. Четирите основни машини - хоризонтален и универсален банциг и надлъжен и напречен циркуляр, са изработени от „Арсов 90“ ЕООД - Монтана, при много изгодни условия. Стойността на цялата придобивка е 91 250 лева. Машините ще обработват по 2000 м³ иглолистни трупи годишно. Оползотворяване-

Производственото оборудване

то на иглолистната дървесина, особено на тънки трупи, ще подобри отгледните грижи за гората. Освен това продукцията от първичната преработка на иглолистния материал понастоящем е много търсена в региона, известен с широкостните си гори. В базата ще работят на трудов договор шестима работници, преминали специално професионално обучение. Но главната идея е базата да бъде място за обучение на студентите от ЛТУ от специалността „МТД“, с което се затваря кръгът на комплексната професионална подготовка на бъдещите специалисти.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Факултет „Горска промишленост“ с ректора на ЛТУ проф. Веселин Брезин и декана доц. Нено Тричков при откриването на Учебно-производствената база

Бъдещето на вековните гори в България

На 4 декември 2012 г. в хотел „Шератон“ - София, се проведе кръгла маса „Бъдещето на вековните гори в България“, с която започва кампанията на WWF за опазване на вековните гори. Присъстваха представители на различни институции - Министерството на земеделието и храните, Министерството на околната среда и водите, Изпълнителната агенция по горите и нейни териториални звена, Лесотехническият университет, Института за гората, Националният природонаучен музей, неправителствени организации, сдружения на собствениците на гори и други.

Срещата бе открита от инж. Нели Дончева - координатор на програмата „Гори“, WWF - България, която представи целта на семинара и кампанията за вековните гори на WWF - България. Жеко Спиридонов от Сдружение „Природен фонд“ говори за същността, значението и опазването на вековните гори у нас. Инж. Костел Бокур - ръководител на програмата „Гори и защитени територии“ на WWF - Румъния, представи добри практики в управлението на вековните гори в северната ни съседка. Доц. г-р Цветан Златанов от Института за гората към БАН се спира на научното значение на вековните гори във фаза на старост. Доц. г-р Мартин Борисов от Лесотехническият университет коментира лесовъдските аспекти на темата за вековните гори. Инж. Емил Ракъджиев - експерт в Изпълнителната агенция по горите, говори за националната и европейската политика в управлението на вековните гори в горските територии. Доц. г-р Янчо Найденов - директор на Лесозащитна станция - София, коментира фитосанитарните проблеми в старите гори. Инж. Александър Дунчев - експерт по програмата „Гори“, WWF - България, представи проучванията на вековните гори у нас.

Инж. Нели Дончева - WWF - България, и инж. Костел Бокур - WWF - Румъния

Значението на вековните гори

Същинските вековни гори са онези, които са се развили над сто години без човешка намеса. В България такива гори са запазени предимно в резерватите, в националните паркове и в по-недостъпните високотланни райони и вододайните зони на Родопите, Стара планина, Рила, Пирин и Странджа.

Вековните гори са последните запазени кътчета дива природа, където могат да се наблюдават всички фази от развитието на естествените гори: зараждането на младата гора, борбата за оцеляване на зрелите дървета и бавното отмиране на най-старите от тях.

Старите, нестопанисвани гори съхраняват изключително богато биологично разнообразие - те са дом на над 50 % от горските видове. Този факт се дължи на характерните за тези гори микроместообитания, свързани с разнообразната структура на дървостоя, голе-

мия обем на мъртвите и стари дървета и процесите, свързани с тяхното развитие. Ето защо опазването на редки и ценни местообитания може да се постигне както с природосъобразно стопанисване на горите, така и с отделияне на определени участъци извън стопанско ползване.

Заплахи за вековните гори в България

Въпреки общопризнатото консервационно значение на вековните гори, докато горската площ в Европа и България се увеличава, старите, нестопанисвани гори извън строго защитените територии са заплашени от интензивно изсичане.

У нас вековните гори извън резерватите и националните паркове представляват само 2 % от всички български гори. Половината от тях са в процес на изсичане или са предвидени за изсичане и превръщане в стопанисвани през следващото десетилетие. Увеличаващата се заплаха за вековните гори произтича и от нарастващия размер на държавните инвестиции в изграждането на нови горски пътища с цел усвояване на нестопанисвани гори в недостъпните високотланни басейни.

Инициативата

Целта е посредством различни активности през годината да се провокира обществена дискусия за успехите и предизвикателствата в управлението и опазването на вековните гори.

Кампанията за спасяване на вековните гори в България ще включва установяване и картиране на оцелелите вековни гори у нас, инициативата „Осинови гора“ за осигуряване на финансова компенсация на частни собственици, които не желаят да изсичат вековните си гори, редица законодателни и образователни дейности. **Т**

Фази на развитие на вековните гори

начална фаза (0-20 г.)	фаза на самоизреждане (20-80 г.)	фаза на зрялост (80-120 г.)	фаза на старост (> 120 г.)
------------------------	----------------------------------	-----------------------------	----------------------------

Промени: КАДРИ, НАИМЕНОВАНИЯ, АДРЕСИ, ТЕЛЕФОНИ

От 8 януари 2013 г. за и.д. изпълнителен директор на Изпълнителната агенция по горите към Министерството на земеделието и храните е назначен инж. Красимир КАМЕНОВ, досегашен зам.-изпълнителен директор на ИАГ.

На колко години е първият държавен горски разсадник?

През последното десетилетие по инициатива на редакцията на сп. „Гора“ и водещи специалисти в различните области на горското стопанство бе подета инициативата да се съберат и да се публикуват сведения за историята на развитието на горското дело и отделните негови направления в България. Благодарение на упоритостта и изследователския дух на всички историци на горите в България вече не е „тера инкогнита“. Лесовъдската колегия с основание може да се гордее със своето, запазено в издадени книги, родословие. Но да откриваш нови неща никога не е късно, а от това горската история само се обогатява. Днес надзъртаме в историята на първите държавни горски разсадници с въпроса: преди 123 години ли започва тя? История, която всеки от вас може да допълни.

Известно е, че изграждането и функционирането на горските разсадници има особено значение за качеството на създаваните горски култури. Веднага след Освобождението, по инициатива на Иван Вазов като министър на народното просвещение и други обществени и научни дейци, са създадени първите училищни и общински пепиниери, както са наричани разсадните градини в края на XIX век. Изграждането на първите държавни горски разсадници датира от 1890 г. (Д. Киров, 1896, В. Стоянов, 1968). Те се създават във връзка с приетата от българското правителство през 1890 г. програма за залесяване, земите за което са определени от специална комисия.

През 1882 г. с първия план за софийската градина, кръстена Борисовата след раждането на престолонаследника, швейцарският градинар Даниел Неф организира пепиниера близо до Перловската река. В нея се отглеждат фиданки за нуждите на бъдещия градски парк, известно време наричан Пепиниерата, който Неф започва да оформя през 1884 година. Той полага големи грижи за разсадника, който става, както бихме казали сега, печеливш, защото произвежда фиданки не само за обществени и дворцови нужди, но предлага от своето производство за продан на гражданите. Най-масово се произвежда посадъчният материал от акация, но още и от айлант, каталпа, японска софора, платан, черница и дори дъб. Първото „петно“ на бъдещия най-голям столичен парк Неф създава от акациев дръвчета, лехи с цветя, малко езеро - всичко оградено с жив плет от дъб и глог. След смъртта на Даниел Неф през 1900 г. делото му продължава неговият син - Карл, а след това - през 1906 г., за управител на градините и уличните насаждения в София е поканен елзасецът Йосиф Фрай, който засажда широколистни дървесни видове - дъб, ясен, явор, бреза, кестен, липа, но няма данни те да са произведени в пепиниерата. Дръвчетата са докарани не от разсадника, а направо от Пасарелската и Кокалянската гора, а дъбовете - от гората, която растяла на мястото на днешния квартал Лозенец. Значителни количества черен бор и смърч са докарани от Рила. По това време околностите на столицата на младата българска държава, включително и обширното пространство на днешната Борисова градина, са голи и обезлесени. „Около София - констатира през 1883 г. белгийският пътешественик Емил Лавеле - няма нито едно дърво“.

От мощните дъбови лесове над с. Княжево, които с възторг описват предишните пътешественици по нашите земи, са останали само отделни екземпляри или групи дървета. Когато Даниел Неф отваря първата пепиниера, още няма горски служби, които да се захванат със създаването на горски насаждения край столицата. Но през 1885 г. софийски горски инспектор става Стефан Дончов - първият българин, завършил лесовъдство в чужбина. През 1889 г. той създава горски разсадник, който се обособява на малка площ - само 400 м², над с. Княжево. Този разсадник е предвестник на приетите през следващата година от държавата стъпки в областта на залесяването. И първата голяма крачка е създа-

ването, което по-усилено започва от 1892 г., на разсадници. Първенството обаче трябва да се отдаде на Свищовския горски окръг.

В програмата на държавата за залесяване се включват повечето създадени в страната горски окръзи. Според лесовъда Димитър Киров земите, предназначени за залесяване в Свищовския горски окръг, са били 79 769 декара. Някои от тези земи и днес са пустеещи и неизползваеми.

По данни на Димитър Киров първата държавна горска разсадна градина край Свищов е създадена в м. Кривулката (землището на с. Българско Сливово, където днес се намира свинеуگوително стопанство) през 1890 г. върху пространство от 1.5 дка и разширявана до 1893 г. до 6.5 декара. През 1896 г. са били засети с акация 3 дка и същата година са извадени 42 320 акациев фиданки. По това време в района на Свищовския горски окръг разсадните градини (разсадниците) са заемали площ 310 дка, от които засети 304 декара. За една година са произведени 3 534 698 фиданки. Отчетите на горските инспектори от това време показват, че в тези разсадници са отглеждани фиданки от ясен, клен, явор, конски кестен, полски бряст, обикновен кестен, летен дъб, цер, черница, туя, черен бор, акация. От акация например са произведени около 2 999 998 фиданки, които са добити от 664 килограма семена, внесени от Австро-Унгария.

В отчета за 1896 г. намираме сведения и за отгледните грижи, положени за 6-годишна акациева култура, създадена край с. Мечка (днес територията на ДГС - Плевен), при гъстота метър на метър. Вносът на акациев семена от Австро-Унгария обяснява защо едни от най-високопродуктивните правостъблени акациев култури се срещат в районите на Държавните горски стопанства в Плевен, Никопол, Свищов, територията на които е влизала някога в границите на Свищовския горски окръг.

Всичко това ни дава основание да смятаме, че разсадниците на Държавното горско стопанство и Опитната станция по бързорастящи горскодървесни видове в Свищов с право могат да бъдат наречени правоприменици на първия държавен горски разсадник у нас. Понастоящем в двата разсадника на ДГС - Свищов, годишно се произвеждат до 200 000 тополови фиданки и още толкова тополови резници за стопанствата от Северна България. В разсадника на Опитната станция се намира една от най-богатите в Европа колекции на тополови и върбови клонове.

След поредица от реформи в областта на горското стопанство на нашата страна постепенно Свищов загубва своето водещо място и се превръща в „придаък“ на горската служба на Велико Търново и Плевен, а създадените около 10 000 дка култури са унищожени и изкоренени, като се запазват само акациевите култури около с. Мечка, гр. Пордим и други, които днес са в района на ДГС - Плевен, и са едни от най-високопродуктивните култури от този вид у нас.

Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ
Светлана ИВАНОВА

История и възможности на средностъбленото стопанство

Д-р инж. Иван КОСТОВ

Според Ж. Ф. Шютц (1999) средностъбленото стопанство е една от най-старите лесовъдски системи, датираща от XIII-XIV в., и е предшественик на групово-изборната форма на стопанисване на горите, съставени от светлолюбиви гървесни видове. То може да допринесе за превръщането на част от издънковите дъбови гори в сложни, разновъзрастни и многофункционални високостъблени гори със запазено и увеличено видово разнообразие.

След Освобождението Бургаска област наследява само широколистни гори. От тях 113 220 ха (29 %) са високостъблени, 4587 ха (1 %) - средностъблени, и 266 291 ха (70 %) - нискостъблени (Иванчев, 1931). Този характер на горите по отношение на произхода се запазва до 1948-1950 г., когато част от издънковите гори и от средностъблените в по-добро състояние се прехвърлят в класа на високостъблените. Другата част от средностъблените гори преминава в издънковите. Така след 1935 г. се ликвидира окончателно средностъбленото стопанство за гържавните гори.

Средностъбленото стопанство е включено като начин на стопанисване във всички български закони от 1883 до 1925 година. През 1928 г. средностъблените гори в страната са 68 487 ха (2.5 %) от общата горска площ (в гържавните гори - 1.2 %, в общинските - 2 %, в училищните и на други обществени организации - 7.5 %, в частните гори - 5.7 %) (Иванчев, 1931).

Класическо средностъблено стопанство не е имало. Векове наред е бил осъществяван преход от широколистни високостъблени към нискостъблени, като една част от семенните гори, в резултат на неправилно стопанисване, е била превръщана от издънково-семенни в семенно-издънкови и накрая в издънкови. Горите със семенно-издънков характер били отбелязвани като средностъблени. Печалният резултат от водените голи сечи е, че в началото на XX в. над 70 % от широколистните гори в България са превърнати в издънкови и семенно-издънкови. Нещо повече - от общо 2 284 566 ха широколистни гори само 559 828 ха (25 %) са високостъблени, около 700 000 ха (31 %) - нискостъблени и средностъблени в добро и задоволително състояние, около 800 000 ха (34 %) - силно ерозирани и опороени, и 224 738 ха (10 %) - редини и заклеявели шубраци. На около 55 % от общата площ са произвеждани главно гърва за огрев.

За грешки при оставянето на гървета да „семе и сян-ка“ в средностъблените гори пишат районният горски инспектор в Бургас Христо Тодоров (1896 г.) и Стоян Брънчев (1918 г.). В много райони на страната за надстойни гървета започнали да се избират екземпляри от нежелани и малоценни видове, тънки, криви и чепати. По такъв начин средностъбленото стопанство било компрометирано. Практически след 1935 г. то се изоставя постепенно в гържавните гори и остава като форма на стопанисване в сечищите вериги на общинските гори, както и в частните гори. Средностъбленото стопанство се практикува и след национализацията на горите през 1947 до 1965 г., въпреки изключването му със Закона за горите от 1958 година. И днес са налице класически средностъблени насаждения в Гържавните горски стопанства - Бургас, Айтос и Средец.

Последици от ликвидирането на средностъбленото стопанство през 50-те и 60-те години на миналия век:

- Прехвърлянето на част от нискостъблените и сред-

ностъблените гори в класа на дъбовите високостъблени породи илюзията, че могат да достигнат висока възраст (140-160 г.) и да произвеждат едра, даже и специална гървесина. След 2000 г. беше установено, че във Вътрешна Странджа някои насаждения започват да се разпадат на 80-100 години и няма да реализират поставената задача (Патронов и Костов, 2002). Съхненето доведе до изреждане и затревяване без наличие на подрост. След 2002 г. се извърши инвентаризация на всички издънкови насаждения, прехвърлени по-рано във високостъблени клас, и част от тях със следващите устройства се върнаха отново в издънкови за превръщане. При появата на подрост в тях трябва незабавно да се пристъпи към възобновяване.

- От издънковите насаждения бяха извадени хиляди кубични метри надлесна маса. Това са стандартите, семенниците от средностъбленото стопанство. Насажденията бяха лишени от ценната дългочерна част, която щеше да осигури в най-висока степен семенното възобновяване и прехода към високостъблена форма. През 1970 г. в страната е налице 95 750 м³ надлесна маса в издънковите гори за превръщане и 69 355 м³ в насажденията за реконструкция, или общо 165 105 куб. метра. През 2000 г. тя е само 34 735 м³ (Отчети на горския фонд, 1960-2000 г.). За качеството на надлесните гървета може да се съди от факта, че през 1965 г. само в ГС - Граматиково, от отгледни сечи в издънковите гори за превръщане са били добити 7119 м³ едра гървесина. В много горски стопанства оставените в миналото семенници станаха центрове на възобновяване и представляват гръбнака на средностъблените насаждения.

- Изсичането на надлесната маса отслаби потенциала на насажденията и удължи ненужно процеса на превръщане. Франция, наред с други страни от Централна Европа, избра пътя на превръщане чрез удължаване на турнуса на средностъблените гори, остаряване на издънковата компонента и настъпване във възобновителна зрелост на целите насаждения. В България се прие по-трудният и рисков път - превръщане на семенно-издънковите насаждения в издънкови, а след това в семенни.

- Нанесени бяха непоправими щети на екосистемите. Само старите гървета в гората са убежища и биотопи на бозайници, птици, влечуги и други представители на животинския свят. Лишената от такива гървета гора е бедна на живот.

- В някои части на издънковите гори са оцелели насаждения с надстойни гървета. Ще бъде разумно да разноеобразим формите на стопанисване и да ги запазим като по-природосъобразен начин за превръщането им във високостъблени отколкото са възможностите на простите по строеж едновъзрастни издънкови гори.

- В годините на големия натиск върху българските гори, през 50-те и 80-те години на миналия век, когато

те трябваше да служат като място за паша на многобройни стада добитък и за производство на фуражи, бяха създадени т.нар. паркови пасища. Направени на богати и свежи месторастения, със замисъл за добър тревостои, много от тези пасища устояха на нашествието и запазиха издънките си, особено тези, които бяха по-далеч от населени места и животновъдни ферми, а стадата - без кози. По-късно, с намаляване на добитъка, издънките укрепнаха и се склопиха, а на още по-късен етап отпадна нуждата от пасища и те бяха включени за нормално стопанисване. Въпросът е към кой стопански клас са отнесени тези насаждения и каква стопанска цел им е поставена. Мястото им е в средностъблени стопански клас. Ако са отнесени към реконструкционния стопански клас, вече в ликвидация, трябва да се издирят и прехвърлят в средностъблени. Ако са в издънкови за традиционно превръщане, който трябва да се редуцира, е необходимо пак да се издирят и прехвърлят в средностъблени. В противен случай с отгледните сечи ще се извадят старите гървета като надлесна маса по подобие на направеното досега. Само средностъбленото стопанство ще гарантира запазването и ще осигури в бъдеще превръщането на насажденията в сложни, разновъзрастни, високостъблени гори на равнината, с богато видово разнообразие. В България са създадени 100 000 ха горски пасища, а в Бургаска област - 10 000 ха, и е време да се намери правилният път за тяхното стопанисване, без да се допускат предишните грешки. Лесовъдът е призван да анализира миналото, да чертае бъдещето на гората, но да взема решения в настоящето.

Краят на 80-те години на миналия век беше белязан от тревога за забавения процес на превръщане, натрупване на големи площи и запаси в издънковите гори за превръщане, остаряване, загуба на прираст и издънкопроизводителна способност на пълновете. Водени от мисълта за прекъсване на процеса на остаряване, добив на технологична гървесина, запазване на по-богатото видово разнообразие и създаване на хетерогенни високостъблени равнинни гори, през 1989 г. предложихме метод за превръщане на благуново-церови и горуново-церови издънкови гори чрез временно средностъблено стопанство. Идеята дойде от посещението на обектите на терена на първото съвещание по превръщането, проведено в РДГ - Велико Търново, през пролетта на същата година. Беше показан обект, в който се наблюдава масово благунови стъбла, изостанали в растежа си по биологични причини и недостатъчно отглеждане. При първата фаза на краткосрочно-постепенната сеч те щяха да бъдат отсечени и нямаше да участват в осеменяването на площта. Не искахме това да се случи. Разработката беше разгледана на експертен съвет в София през февруари 1991 г. и приета за внедряване в РДГ - Бургас и Варна, с окръжни № 36-00-178/15.12.1993 г. и № 36-00-254/08.11.1996 година. Комитетът по горите разшири средностъбленото стопанство и за чистите или с преобладаване на благун и горуна насаждения. През 1997 г. сечта залегна в Правилника за сечите в горите на Република България, а през 2004 и 2011 г. - в съответните наредби.

Същността на сечта за превръщане на част от издънковите гори във високостъблени чрез средностъблено или семенно-издънково стопанство се изразява в подбор на подходящи насаждения на възраст 30-40 години от класа за превръщане с различен характер на сместа. Участието на благуна и горуна в състава на насажденията може да бъде от една до четири десети. Изхожда се от няколко съображения - черът да е в издънкопродуктивна възраст, да е преминал възрастта на количествена зрялост за съответния бонитет, насажденията да имат най-малко 1800-2000 здрави пълнове на

хектар, благуновите и горуновите стъбла да са все още жизнени. По-нататък оставаме ценната компонента (благун, горуна и др.) да остарее и да достигне възрастта на количествена зрялост, която според френското лесовъдство е над 50-60 години, а по-малоченната, но по-високопродуктивна церовата компонента стопанисваме издънково още два турнуса.

Примерен модел за превръщане:

- В 30-40-годишни благуново-церови и горуново-церови насаждения се извежда условно гола сеч, като се оставят на разстояние 8-12 м висококачествени благунови и горунови стъбла - здрави, правостъблени, самоокастрени, с нормално развити корони за бъдещи семенници. На един хектар се оставят 100-150 гървета. Помалкият брой стъбла се оставя при горуна и на по-богатите месторастения. По опитните таблици на Кумчев, Духовников и Сираков за нискостъблени цер в тази възраст се добива около 150-180 м³ гървесина на хектар. Броят на стъблата по същата таблица за III бонитет ще бъде 2870, а оставащите за семенници стъбла - 5-6 %. Същевременно те ще бъдат достатъчно, за да осемяят 60-70 % от площта преди отсичането им. В следващия период се оставя да расте младата издънкова гора заедно с по-възрастните гървета за осеменяване. Извършва се една отгледна сеч за освобождаване на семенните благунови, горунови и церови фиданки и оставяне по едно издънково гърво в туфа без материален добив към 10-годишна възраст.

- Към 25-30-годишна възраст на основното насаждение се извършва втора условно гола сеч, от която ще се добие приблизително същото количество гървесина, както при първата. При тази сеч ще бъдат запазени предишните семенници с приблизителен отпад около 20-30 %. Отпадналите семенници ще се заменят с новоизбрани 60-70 благунови и горунови стъбла. В следващия турнус ще останат общо 160-170 гървета на хектар, от които 90-100 на възраст 50-60 години. Според Перен (1954) короните на свободнорастящите гървета са с около 20 пъти по-големи размери от диаметрите на стъблата на 1.3 м височина. Короните на оставащите семенници след условно голата сеч ще покриват 16-18 % от площта. Втората гола сеч се провежда 1-2 години след семеносене и поява на групов подрост около и под семенниците, встъпващи вече в плододаваша възраст. В следващия период върху площта ще се развият едновременно млади издънки, семенен подрост, стари и по-млади семенници. Оцеляването на младия подрост е възможно поради груповия му характер и намалените брой и жизненост на церовите издънки. През този период ще се извеждат отгледни сечи за запазване на подраста. Безспорно част от него ще премине в торчков или ще загине.

- В началото на третата сеч, след още 25-30 години, гървостоят ще бъде смесен семенно-издънков на три възрасти: 25-30-годишни издънки, семенен и торчков подрост на същата възраст, издънкови семенници на 50-60 и на 75-90 години. Една или две години след добро семеносене и поява на млад подрост, когато короните на семенниците ще заемат около 40-50 % от площта, ще се изведе окончателната сеч на семенниците и издънките. При третата сеч ще се добият около 80-100 м³/ха гървесина. С бъдещите отгледни сечи ще се формира младо семенно насаждение с преобладаващо участие на благун и горуна.

Предимства на този метод на превръщане на издънковите гори в семенни:

- Прекъсва се остаряването на част от церовите гори.
- Осигурява се естествена смяна на благуново-церови и горуново-церови издънкови насаждения със смесени семенно-издънкови, а на по-късен етап - семенни церово-

благунови и церово-горунови насаждения.

- Създават се природосъобразни, хетерогенни и многоцелеви гори в равнините, с богато видово разнообразие.

- Реализира се ускорен добив на технологична и енергийна дървесина.

- Намалява се ползването и изтощаването на зрелите високостъблени гори.

- Опростява се технологията на дърводобива. Поради по-голяма концентрация на сечта се реализира допълнителен икономически ефект.

Ако оценим направеното досега за 20 години, трябва да изтъкнем, че въпреки доброто общо състояние на задействаните над 900 ха издънкови насаждения, средностъбленото стопанство не среща пълно разбиране и не направен опит за неговото компрометиране по същите причини както през 30-те години на миналия век: неправилно подбрани насаждения и семенници, недобре разбрано поведение и роля на надстойните дървета. През 2005 г. Националното управление по горите разпореди проверка за състоянието на насажденията и ефективността на метода, която се извърши и в РДГ - Бургас. Посещенията на терена показваха, че се наблюдава суховършия и съхнене на семенници между 5 и 30 %, което е нормално. Площта под тях и останалите семенници е добре възобновена с благунов и церов подраст. Целта е постигната и участието на благуна е увеличено. Освен това се оказа, че настъпилният стрес в семенниците доведе до преждевременно семеносене и поява на подраст на почти цялата площ. За това безспорно помощна и доброто семеносене през 1991, 1993, 1997, 2003 и 2005 година.

Изследванията на К. Броцилов и М. Броцилова за оцеляването и поведението на семенниците (доклад от научна конференция, 2011 г.) показват, че короните на дърветата семенници се разрастват по подобие на свободно растящите дървета само за тези екземпляри, които са доминирали в насаждението и не са изпитвали сериозна конкуренция. При останалите откриването предизвиква екологичен стрес, който се изразява в съхнене на клоно и на цели корони, суховършия, поява на водни леторасли и гори загиване. Водните леторасли са признак на физиологична сила на семенниците, увеличават асимилационния апарат и най-често водят до възстановяване на короната или поява на вторична корона.

Съмненията на някои научни работници и практически дейци, че средностъбленото стопанство не може да доведе до превръщане на издънкови гори във високостъблени, са неоснователни. Ще посочим само два примера: ДГС - Аймос - отдели 344 б и 497 м, средностъблени от 1993 г., които са напълно възобновени, както и ДАС „Ропотамо“ - отг. 292 б, стопанисван средностъблено от 2000 г., отлично възобновен.

Не е професионално да се връщаме към примитивно нискостъблено стопанство, отречено от световната и българската лесовъдска наука и практика. Приемаме временния нискостъблен стопански клас само като възможност за еднократно подмладяване, и то с оставяне на семенници. Издънковото стопанисване е подходящо и неизбежно само при бързорастящи видове като тополи, върби, акация за производство на енергийна биомаса и ускорено производство на дървесина на малкото подходящи за целта месторастения.

Още една сериозна причина да разширим обхвата на средностъбленото стопанство е необходимостта и ангажиментите ни за производство на енергия от възобновяеми източници. Потреблението на енергия в световен мащаб непрекъснато нараства, а перспективите за намаляване на запасите от конвенционалните горива и предизвиканите сериозни климатични

промени и последиците от тях са все по-тревожни. Борбата срещу енергийната зависимост и непрекъснато нарастващите цени на петрола, както и срещу измененията на климата чрез намаляване на вредните емисии от парникови газове в атмосферата, карат Европа да акцентира на производството на енергия от възобновяеми източници.

Дървесната биомаса е един от най-ефективните възобновяеми източници на енергия, с голям потенциал за

ДАС „Ропотамо“, отг. 292 б, средностъблено насаждение от 2001 г.

ДГС - Средец, отг. 328 г, средностъблено от 1994 г.

ДГС - Аймос, отг. 344 б. На преден план - прирастът на издънките. Снимките на автора са от 2011 и 2012 г.

условията на България. Тя е много перспективна за производство на енергия чрез високотехнологично оползотворяване на дребната гървесина, гървата и отпада при гърводобива от горите. Понастоящем гървата се изгарят в примитивни печки с коефициент на полезно действие до 40 %.

Основен източник на биомаса са гърбовите гори - 22 % от общия гървесен запас на горите в България. В национален мащаб около 70 % от добиваната гървесина се използва за технологични и енергийни цели, т.е. за производство на плочи, целулоза и дърва за огрев.

Основен проблем при добива и транспорта на енергийна биомаса е нейната неефективност поради голямата разпръснатост, отдалеченост от населени места и промишлени центрове, недостиг и лошо състояние на пътна инфраструктура. Забраната на голите сечи във високостъблените гори насочва вниманието към издънковите гори, чийто дял е около 55-60 % от общата площ. Преобладаващата част от тях са гори за превръщане във високостъблени. Отгледните и традиционните възобновителни сечи са също неефективни поради разпръснатост на добиваната енергийна гървесина. Само концентрираната условно гола сеч в средностъблените гори е икономически изгодна. Няма пречка с нея да се работи в подходящи насаждения на възраст 30-40 години. Подмладяването на тези насаждения ще даде възможност за по-бързото семенно възобновяване на опасно застаряващия церов стопански клас. Решават се едновременно лесовъдски и технологични задачи. От лесовъдска гледна точка се създават хетерогенни и многофункционални гори, с по-високо видово разнообразие на растителен и животински свят, с постоянно висок растежен и жизнен потенциал. Икономическата равностметка също е положителна поради високата концентрация на сечта, близост до населени места, равни терени, наличие на стара пътна мрежа. Ще се решават и редица социални проблеми на селското население - осигуряване на работни места, подобряване на жизнения стандарт, снабдяване с дърва за огрев и други. Днес този начин на стопанисване, основан на вековни лесовъдски традиции, е особено подходящ за малките и разпокъсани горски комплекси с повече населени места, особено в частните и общинските гори, като надеждна система за съхраняване на биоразнообразието и концентрирано ползване. Той ще подпомогне запазването на естествения характер, геномина и издънкопродуктивната способност на част от издънковите насаждения.

Още едно съображение за увеличаване на площите на средностъблени или семенно-издънковия стопански клас е, че негативните климатични промени, следствие от замърсяването на атмосферата с парникови газове - мокър сняг, урагани и ветрове, сушави периоди, поройни гъжгове, необичайни смени на времето, нанасят все по-често поражения върху живата природа. През октомври 2011 г., поради мокър сняг, придружен от силен вятър, бяха поразени издънковите гори за превръщане във високостъблени в Бургаския район в ДГС - Средец, Аймос, Карнобат и Садово, както и високостъблени гори по северните склонове на Босненското било в ДАС „Граматиново“ и ДГС - Звездец. Някои насаждения в ДГС - Средец, бяха ликвидирани почти изцяло, а други пострадаха на котли, петна, хармани, с различна интензивност - от 5-10 до 60-70 %.

От лесовъдска гледна точка загубите са огромни, но възстановими за дълъг период от време. Трябва да се променят коренно лесовъдските системи и сечи, формите на стопанисване. Явлението се наблюдава в 50-100-годишни издънкови насаждения, повечето частично и цялостно възобновени с млад семенен погравт от 1991, 1993, 1997, 2003 и 2005 година. За съжаление висо-

костъблените насаждения в ДГС - Звездец и Граматиново, са в период на силен растеж по височина и диаметър (30-50 г.) и не са достигнали възобновителна зрялост.

И в двата района сечите ще бъдат условно голи и с големина и форма на сечищата, продукувани от характера на откритите пространства. Най-важното е да бъдат запазени всички дървета, които не са фатално поразени - изцяло запазени поради млада възраст и малки корони, с частично или напълно пречупени корони, но неразцепени стъбла, с високо пречупени здрави стъбла, които могат да развият вторична корона или да се облистят с клонки, като създават нов асимилационен апарат. Част от тях ще изсъхнат, но това не е фатално. Една година след поражението разцепени при пречупването стъбла развиха буини леторасты и формираха вторична корона.

Извозът трябва да бъде на цели стъбла и само с животноинска тяга, като се опазва в максимална степен семенният погравт. Вършината и останките от сечта трябва да се разхвърлят равномерно върху площта. Те ще играят изключително полезна роля - водоохранна, почвозащитна от ерозия, екологична и почвopодобрителна, защита на погравта и бъдещите издънки по формата на мулч. Подлесът е добре да се оставя, ако не пречи на погравта, в противен случай да се изсича на 50-60 см височина, с оглед да не се сваля конкуренцията между него и погравта ниско до земята.

При малки поражения формата на стопанисване е добре да остане високостъблена или издънкова за класическо превръщане във високостъблени. При средни поражения ще бъде издънково-семенна, отнесена към високостъблената съгласно наредбата за сечите от 2011 година. Това значи да се оставят издънките, които не пречат на развитието на семенния погравт. При големи поражения да се трансформира в семенно-издънкова или средностъблена за превръщане във високостъблена. Вероятно такъв характер ще имат повечето от засегнатите насаждения. Не бива да се допуска връщане към чисто издънкова форма. В изключителни случаи, при липса на надеждна растителност, да се премине към залесяване. Вероятно това ще се наложи в ДГС - Садово, където са засегнати и иглолистни култури.

Разновъзрастно и природосъобразно стопанисване на издънковите гори може да се реализира чрез средностъблено стопанство, но за съжаление те в голямата си част остаряха и загубиха издънкопродуктивна способност. Сега природата чрез нанесените поражения от снеголома и снеговала ни връща отново към семенно-издънково стопанство.

Семенно-издънковата светла гора със защитена почва и огромен асимилационен апарат в диапозона на вертикално начупения склон притежава неподозирани възможности за ускорена обща производителност и улавяне на вредните емисии, които се отлагат най-много в равнините и предбалканските склонове.

Тежките климатични промени ще ни доведат и до пресмисляне на начините за естествено възобновяване на гората в ниските части на планините. Ще се връщаме все по-често към смесеното семенно-издънково и издънково-семенно възобновяване на широколистните гори. Издънковата компонента в гората ще ни осигурява повече гървесна биомаса за по-кратък срок и без рискове по възобновяването, стига кореновата система на издънките да е млада и жизнена.

През зимата на 2012 г. бе изведена втората сеч в средностъблените насаждения в отдели 328 д и 497 е на ДГС - Аймос. Въпреки че от юли до октомври не падна капка гъжг в района, някои издънки дадоха повече от 2 м прираст. Само семенните фиданки оцеляха, като за погравт прираст ще са им необходими 10-15 години.

СТРУКТУРИ КЪМ ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА АГЕНЦИЯ ПО ГОРИТЕ

(пощенски кодове, названия, ръководители и телефони)

10.01.2013 г.

3500 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - БЕРКОВИЦА - инж. Сашко КАМЕНОВ	0953 8 03 00	4400 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - ПАЗАРДЖИК - инж. Владимир ВЛАХОВ	034 44 55 96
2700 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - БЛАГОЕВГРАД - инж. Иван ГЕРГОВ	073 88 50 09	4000 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - ПЛОВДИВ инж. Пенчо ДЕРМЕНДЖИЕВ	032 27 50 70
8000 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - БУРГАС - инж. Стоян ТЕРЗИЕВ	056 89 43 71	7000 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - РУСЕ - инж. Севдалина ДИМИТРОВА	082 82 17 06
9000 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - ВАРНА - инж. Никола СИМЕОНОВ	052 69 29 30	8800 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - СЛИВЕН - инж. Георги РУСЕВ	044 62 29 45
5000 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - ВЕЛИКО ТЪРНОВО - инж. Николай НИКОЛОВ	062 62 00 59	4700 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - СМОЛЯН - инж. Венцислав ФУРААНСКИ	0301 6 75 37
6600 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - КЪРДЖАЛИ - инж. Тодор ЗАНГОВ	0361 6 58 30	1000 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - СОФИЯ - инж. Росен ПОПСАВОВ	02 987 00 52
2500 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - КЮСТЕНДИЛ - инж. Здравчо ТОДОРОВ	078 55 05 15	6000 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - СТАРА ЗАГОРА - инж. Петър ЗАЯКОВ	042 63 97 37
5500 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - ЛОВЕЧ - инж. Павла БОГДАНСКИ	068 60 38 23	9700 РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ПО ГОРИТЕ - ШУМЕН - инж. Раду ИВАНОВ	054 80 07 03

ДРУГИ ПОДЕЛЕНИЯ КЪМ ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА АГЕНЦИЯ ПО ГОРИТЕ

1528 Горска семейнопролазна станция - София - инж. Свигена БОЖИНОВА	02 973 11 80	3000 ДПП „Врачански Балкан“ - Враца - инж. Николай НЕНЧЕВ	092 66 58 49
4017 ГСС - Пловдив - инж. Йорданка АНГЪЧЕВА	032 62 84 67	9000 ДПП „Златни пясъци“ - Варна - инж. Юлия ТУМБАРКОВА	052 35 55 61
1303 Лесозащитна станция - София - гоч. 9-р Янчо НАЙДЕНОВ	02 988 53 01	2630 ДПП „Рилски манастир“ - гр. Рила - инж. Димитър ХРИСТОВ	07054 22 93
4017 ЛЗС - Пловдив - инж. Христо ТОМОВСКИ	032 63 15 53	7000 ДПП „Русенски Лом“ - Русе - инж. Милко БЕЛБЕРОВ	082 87 23 97
9020 ЛЗС - Варна - инж. Мария КИРИЛОВА	052 51 06 80	8800 ДПП „Сините камъни“ - Сливен - инж. Ирина ПЕТРОВА	044 66 29 61
4410 Топографско стопанство - Пазарджик - инж. Иван ВАСЕВ	034 44 91 26	8162 ДПП „Странджа“ - Маджарско - инж. Стефан ЗАЛАТАРОВ	05952 35 91
5250 Опитна станция по бързорастящи горскогорьвесни видове - Свищов - н.с. инж. Мирослав ЯКИМОВ	0631 6 07 43	9700 ДПП „Шуменско плато“ - Шумен - Десислав МИЛЕВ	054 80 04 66
8000 Опитна станция по гъбовите гори - Бургас - проф. 9.м.н. Динко ДИНЕВ	056 86 09 50	1528 Национална научноизследователска станция по ловно стопанство, биология и болести на гивеца - София - инж. Димитрина СТЕФАНОВА	02 979 08 63
5300 Дирекция на Природен парк „Българка“ - Габрово - инж. Мая РАДЕВА	066 80 88 57	1303 Редакция на списание „Гора“ - София - инж. Борис ГОСПОДИНОВ	02 988 86 42
2880 ДПП „Беласица“ - с. Коларово - инж. Добриел РАДЕВ	07423 20 03		
1303 ДПП „Витоша“ - София - инж. Снежана ПЕТРОВА	02 988 58 41		
5930 ДПП „Персина“ - Белене - инж. Стела БОЖИНОВА	0658 3 26 86		

ДЪРЖАВНИ ГОРСКИ ПРЕДПРИЯТИЯ

СЕВЕРОЗАПАДНО ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ - Враца - инж. Юри МИКОВ	092 62 00 32	13. 8800 ДПС - Сливен - инж. Георги ХРИСТОВ	044 62 27 42
1. 3500 ДПС - Берковица - инж. Йордан ЙОНЧЕВ	0953 8 89 90/95	14. 8166 ДЛС „Грамадишково“ - Грамадишково - инж. Ганчо КОСТАДИНОВ	05958 230
2. 3474 ДПС - Говеджа - инж. Милко БЛАГОЕВ	09556 22 71/73	15. 8890 ДПС - Твърдица - инж. Борислав ПЪВЯТКОВ	0454 22 50
3. 3600 ДПС - Лом - инж. Константин КОСТОВ	0971 6 01 02/05	16. 8900 ДПС - Нова Загора - инж. Лъчезар КОЛЕВ	0457 6 20 33
4. 3460 ДПС - Чипровци - инж. Красимир ВЪЛКОВ	09554 21 97	17. 8980 ДПС - Туча - инж. Яни БЛЕЦОВ	04584 332
5. 3400 ДПС - Монтана - инж. Петър ИВАНОВ	096 30 01 90	18. 8841 ДПС - Стара река - инж. Мирослав МАРИНОВ	04552 2161
6. 3700 ДПС - Вудин - инж. Веселка БОРИСОВА	094 60 09 88	19. 8700 ДПС - Елхово - инж. Станимир СОТИРОВ	0478 8 82 62

7. 3900 ДПС - Белоградчик - инж. Мая КОСТОВА
8. 3000 ДПС - Враца - инж. Ивайло АНГЕЛОВ
9. 3300 ДПС - Оряхово - инж. Снежана ГАРДАНСКА
10. 3100 ДПС - Мездра - инж. Евгения ХРИСТОВА
11. 3900 ДПС „Миджур“ - Белоградчик - инж. Петран МИХАЙЛОВ
12. 5500 ДПС - Ловеч - инж. Цветелинка ПЕНЧЕВА
13. 5520 ДПС - Лесичен - инж. Пламен ПЕТРОВ
14. 5800 ДПС - Плевен - инж. Яни ПЕТКОВ
15. 5940 ДПС - Никопол - инж. Георги ПЕТРОВ
16. 5600 ДПС - Троян - инж. Димитър ШИШКОВ
17. 5672 ДПС - Ботевград - инж. Веселин НИНОВ
18. 5620 ДПС - Черни Осъм - инж. Марин БАГАРОВ
19. 5641 ДАС „Русалка“ - Априлци - инж. Валентин ПИПКОВЕНСКИ
20. 2140 ДПС - Ботевград - инж. Веселин НИНОВ
21. 2240 ДПС - Годеч - инж. Антон ПОПОВ
22. 2260 ДПС - Свoge - инж. Сашо ГЕОРГИЕВ
23. 2140 ДАС „Витиня“ - м. Витиня - инж. Тошко ПЕТКОВ

СЕВЕРОЦЕНТРАЛНО ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ - Габрово -

- инж. Иван НЕДКОВ**
- 066 80 00 70**
1. 5097 ДПС - Буџовци - инж. Румен ХАРАЛААМОВ
 2. 5070 ДПС - гр. Елена - инж. Иван ПАШОВ
 3. 5100 ДПС - Горна Оряховица - инж. Ангел КУКОВ
 4. 5250 ДПС - Свищов - инж. Антоанет АНТОНОВ
 5. 5300 ДПС - Габрово - инж. Тони ТОДОРОВА
 6. 5360 ДПС - Плавичковци - инж. Мирослав ИЛИЕВ
 7. 5400 ДПС - Севелиево - инж. Росен РАДЕВ
 8. 5000 ДПС „Боярка“ - Величко Търново - инж. Йордан БОБОНКОВ
 9. 5462 ДАС „Росица“ - м. Лъгъм - инж. Иваницка ИВАНОВА
 10. 7100 ДПС - Бяла - инж. Славка КОЛЕВА
 11. 7500 ДПС - Силистра - инж. Георги МИТЕВ
 12. 7600 ДПС - Тутракан - инж. Людмил УЗУНОВ
 13. 7200 ДПС - Разград - инж. Пламен КОЛЕВ
 14. 7300 ДПС „Сеслаб“ - гр. Кубрат - инж. Красимир КИРЯКОВ
 15. 7700 ДПС - Търговище - инж. Васил ВАСИЛЕВ
 16. 7900 ДПС - гр. Омуртаг - инж. Петър ЙОРДАНОВ
 17. 7000 ДАС „Дунав“ - Русе - инж. Йордан САРИЛИЕВ
 18. 7650 ДАС „Каракуз“ - Дулово - инж. Иван ГРОЙЧЕВ
 19. 7260 ДАС „Роден-Ири Хисар“ - с. Остроново - инж. Иван ГАУХАРЕВ

ЮГОИЗТОЧНО ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ - Сливен -

- инж. Пейчо ВЪРБАНОВ**
- 044 62 29 21**
1. 8000 ДПС - Бургас - инж. Кирил ПЕТКОВ
 2. 8500 ДПС - Айтос - инж. Тодор ТОДОРОВ
 3. 8400 ДПС - Карнобат - инж. Светлин ВОДЕВ
 4. 8470 ДПС - Сунаурларе - инж. Мишо ЖЕКОВ
 5. 8300 ДПС - Средец - инж. Димитър ЯНКОВ
 6. 8152 ДПС - Ново Паничарево - инж. Гого ГОРОВ
 7. 8170 ДПС - Звездец - инж. Димо ДИМОВ
 8. 8260 ДПС - Царево - инж. Румен ЖЕЛЕВ
 9. 8283 ДПС - Костин - инж. Венелин РАДКОВ
 10. 8162 ДПС - Малко Търново - инж. Стоян КАРАДЖОВ
 11. 8290 ДАС „Ропотамо“ - м. Аркутино - инж. Петомир ГЕНОВ
 12. 8230 ДАС „Несебър“ - Несебър - инж. Димитър МАНДУЛЕВ

20. 8970 ДПС - Котел - инж. Нега АНГЕЛОВА
21. 8600 ДПС „Гунджа“ - Ямбол - инж. Христина ЖЕЧЕВА
22. 6560 ДАС „Тополовград“ - Тополовград - инж. Константин НЕДЕВ
23. 6000 ДПС - Стара Загора - инж. Севдалина ИВАНОВА
24. 6200 ДПС - Чирпан - инж. Илко ДИМИТРОВ
25. 6100 ДПС - Казанлък - инж. Иван СЛАВОВ
26. 6199 ДПС - Гурково - инж. Димчо РАДЕВ
27. 6180 ДПС - Мъглиж - инж. Марьо МАРКОВ
28. 6151 ДАС „Мазалат“ - Горно Сахране - инж. Александър ИВАНОВ
29. 6300 ДПС - Хасково - инж. Николай ЯНЧЕВ
30. 6570 ДПС - Ивайловград - инж. Димо КЮЧУКОВ
31. 6500 ДПС - Свиленград - инж. Антони ТОДОРОВ

ЮЖНОЦЕНТРАЛНО ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ - Смолян -

- инж. Ботьо АРАБАДЖИЕВ**
- 0309 5 80 03**
1. 4002 ДПС - Пловдив - инж. Ваня ТАШЕВА
 2. 4270 ДПС - Първомай - инж. Русин ХРИСТОВ
 3. 4230 ДПС - Асеновград - инж. Тодор ВАСИЛЕВ
 4. 4300 ДПС - Карлово - инж. Мико ПАВЛОВ
 5. 4180 ДПС - Хисар - инж. Цветан ЦВЕТАНОВ
 6. 4341 ДПС - Класура - инж. Златко КАЛИЧЕВ
 7. 4241 ДАС „Кормисош“ - Лъки - инж. Динко ГОСПОДИНОВ
 8. 4142 ДАС „Тракия“ - Стряма - инж. Николай ЯНКУЛОВ
 9. 4400 ДПС - Пазарджик - инж. Стоян КОПРАЛЕВ
 10. 4600 ДПС „Алабак“ - Велинград - инж. Славо ВАСИЛЕВ
 11. 4500 ДПС - Панагюрище - инж. Петър ТОДОРОВ
 12. 4580 ДПС - Батак - инж. Петър МИРЧЕВ
 13. 4550 ДПС - Пещера - инж. Иван ГЪРКОВ
 14. 4633 ДПС „Селище“ - с. Сърница - инж. Муса АЛИ
 15. 4640 ДПС „Ракитово“ - Ракитово - инж. Петър БАЙЛОВ
 16. 4580 ДПС „Родопи“ - м. Беглика - инж. Паун ВЛАСЕВ
 17. 4600 ДПС - Чехларово - м. Чехларово - инж. Борислав ЧОРБОВ
 18. 4580 ДАС „Широка поляна“ - м. Широка поляна - инж. Иван ГЮРОВ
 19. 4571 ДАС „Борово“ - м. Вълча поляна - инж. Йордан ЙОРДАНОВ
 20. 4600 ДАС „Чепино“ - м. Сухата лъка - инж. Найден ПЕТРОВ
 21. 4700 ДПС - Смолян - инж. Съби ДИМИТРОВ
 22. 4770 ДПС - Смилян - инж. Анатолий БАЛЕВ
 23. 4980 ДПС - Златовград - инж. Емил ВОЙВОДОВ
 24. 4747 ДПС - Славейно - инж. Станко ДЕЛИАНЧЕВ
 25. 4710 ДПС - Широка лъка - инж. Тодор КУШЛЕВ
 26. 4831 ДПС - Доспат - инж. Вергил БАЙКАЛОВ
 27. 4800 ДПС - Дебин - и.г. инж. Здравко КАРАДЖОВ
 28. 4820 ДПС - Михалково - инж. Асен ИВАНОВ
 29. 4825 ДПС - Триград - инж. Захарина БАКАРЕВА
 30. 4824 ДПС - Борино - инж. Звездалин БЕКЯРОВ
 31. 4890 ДПС - Хвойна - инж. Асен БАКАЛОВ
 32. 4800 ДАС „Извора“ - Дебин - инж. Стоян САРИЙСКИ
 33. 6600 ДПС - Кърджали - инж. Митко МАНЕВ
 34. 6750 ДПС - Ардино - инж. Веселин АНГЕЛОВ
 35. 6800 ДПС - Момчиленград - инж. Красимир ИВАНОВ
 36. 6900 ДПС - Крумоленград - инж. Светослав ЧОЛАКОВ
 37. 6870 ДПС - Кирково - с. Чакаларово - инж. Юсеин ЕФЕНДИЕВ
 38. 6600 ДАС „Женга“ - Кърджали - инж. Радослав БОЕВ

СЕВЕРОИЗТОЧНО ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ - Шумен - инж. Йордан РАДОСЛАВОВ

1. 9700 ДГС - Шумен - инж. Младен МАНИЕВ	054 83 31 23	06902 24 36
2. 9870 ДГС - Върбица - инж. Вауз КИМОВ	054 80 04 64	078 55 10 14
3. 9820 ДГС - Смядово - инж. Петю ДРАГОЕВ	05391 21 06	0701 51 380
4. 9850 ДГС "Преслаб" - Велики Преслаб - инж. Емил ГЕЛАНОВ	05351 22 80	07731 21 36
5. 9751 ДАС "Паламара" - с. Венец - инж. Наден АНГЕЛОВ	0538 4 26 13	07751 38 88
6. 7800 ДАС "Черни Лом" - Попово - инж. Иван ЛЮБЕНОВ	05343 21 57	07741 23 18
7. 9000 ДГС - Варна - инж. Николаи ХЛЕБАРОВ	0608 4 20 47	0777 8 21 42
8. 9200 ДГС - Провадия - инж. Петър ПЕТРОВ	052 613159	0884 855 355
9. 9170 ДГС - Суворово - инж. Радостин ЖЕЛЯЗОВ	0518 4 21 70	078 55 20 51
10. 9300 ДГС - гр. Добрич - инж. Цанко НИКОЛОВ	05153 20 90	073 88 42 07
11. 9500 ДГС - Генерал Тошево - инж. Йорданка НАЙДЕНОВА	058 60 06 78	0748 7 21 96
12. 9261 ДГС - Цонево - инж. Сава САВОВ	05731 21 05	07433 22 64
13. 9450 ДГС - гр. Тервел - инж. Цветелин МИЛАНОВ	05172 72 32	07434 20 85
14. 9600 ДАС "Балчик" - Балчик - инж. Калинка ТОДОРОВА	05751 23 09	07427 31 47
15. 9100 ДАС "Шерба" - Горен чифлик - инж. Георги ГЕОРГИЕВ	0579 7 32 23	0745 6 01 88
	05146 22 37	0746 3 20 37

ЮГОЗАПАДНО ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ - Благоевград - инж. Светослав ПЕТРОВ

1. 1000 ДГС - София - инж. Димитър ГИРБАЛОВ	073 88 42 03	074409 265
2. 2100 ДГС - гр. Елин Пелин - инж. Румяна ДИМИТРОВА	02 981 85 63	07447 23 21
3. 2180 ДГС - Етрополе - инж. Иван ИВАНОВ	0725 6 60 01	07523 20 22
4. 2000 ДГС - Самоков - инж. Владимир МАЛИНОВ	0720 6 23 50	0751 6 05 85
5. 2050 ДГС - Ихтиман - инж. Антон КОЛДОВ	0722 6 67 67	07444 23 16
6. 2041 ДГС - Костенец - инж. Васил МАЛАДЕНОВ	0724 8 25 47	07446 26 64
7. 2070 ДГС - Пирдоп - инж. Николаи ГАДЖАНОВ	07144 50 57	0747 8 01 60
8. 2117 ДАС "Арамлиево" - с. Огняново - инж. Венцислав ГЕОРГИЕВ	07181 51 51	07541 21 70
9. 5700 ДГС - Тетевен - инж. Илия МИТОВ	07158 28 40	03581 38 21
	0678 24 34	0887 596 919

Институт за гората при Българска академия на науките - централна

директор проф. г.с.н. Христо ЦАКОВ	02 962 04 42	Федерация на синдикалните организации от горското стопанство и горнопреработвателната промишленост - инж. Петър АБРАШЕВ
ректор проф. г-р Веселин БРЕЗИН	02 862 20 52	Асоциация на горските фирми в България - инж. Иван ПЕНКОВ
Учебно-опитно горско стопанство "Петрохан" - с. Бързия - инж. Калин НИКОЛОВ	02 91 907	Съюз на горскотърговските фирми в България - инж. Кристина ПУХАЛЕВА
Учебно-опитно горско стопанство "Юндола" - м. Юндола - инж. Величко ДРАГАНОВ	02 962 59 97	Браншова камара на горнопреработвателната и мебелната промишленост - Стоян СТОЯНОВ
"Агроекопроект" ЕООД - София - инж. Румен РАЙКОВ	0887 790 032	Асоциация на преработвателите на горевина в България - Красимир ДАЧЕВ
Съюз на лесовъдите в България - проф. г-р Иван ПАЛИГОРОВ	0359 2 30 39	Национално сдружение "Горобладелец" - инж. Анелия ПОЧЕКАНСКА
"Булпрофор" - инж. Антоний СТЕФАНОВ	02 988 00 24	Асоциация "Общински гори" - инж. Тихомир ТОМАНОВ
Научно-технически съюз по лесотехника проф. г-р Веселин БРЕЗИН	02 981 86 32	Сдружение "Частен лесовъд" - инж. Стефан БЕРОВ
Браншов синдикат "Гори" към КТ "Подкрепа" - Анелия НАЧЕВА	0888 383 654	
	02 988 36 83	
	0889 007 998	

Списъкът отразява промените, настъпили до редакционното приключване на броя - 10.01.2013 г.
За забелязани пропуски и неточности съобщавайте на тел. 02/988 86 42; тел./факс 988 04 15; e-mail: doga@iag.bg (сп. "Гора").

Климатични условия при горната граница на гората

Доц. г-р Надежда СТОЯНОВА - Институт за гората при БАН

За разпространението на горите температурните условия се посочват като основен екологичен фактор. Във високите планини горната граница на гората се разполага по-ниско на северните склонове в сравнение с южните, тъй като топлинните условия са по-благоприятни за развитие на горска растителност.

Естественото място на горната граница на гората е очертано от територия с единично или групово растящи дървета от бяла мура и смърч. В наши литературни източници се посочва, че това е 2200 м н.в., а на същата височина минава и десетградусовата юлска изотерма, която се смята за температурна горна граница на гората. За северните склонове на Рила има изследвания, от които е установено, че горната граница на гората минава средно на 1950 м надморска височина.

За формиране на горната граница на гората влияят много фактори с комплексно въздействие. Съвременната горна граница на гората на много места у нас се смята за занижена, главно поради антропогенна дейност в миналото, опожарявания на гори за разширяване на пасищни площи и други.

В настоящата работа са представени резултати от изследвания на климатични показатели при горната граница на гората, на надморска височина 1750 м, местност Мечит в Северна Рила.

За съществуването на гора на определена територия е необходимо през всеки един от месеците на вегетационния период средната температура на въздуха да не бъде по-ниска от 10°C. За естественото възобновяване на дървесните видове към горната граница на гората температурата на въздуха има голямо екологично значение. В таблицата е отразено изменението на температурата на въздуха за периода 2006-2010 г. по метеорологични данни, определени в стационара „Говедарци-Мечит“ на Института за гората при БАН. В организационно и методично отношение изследванията върху климата в стационара са ръководени от проф. Иван Раев в продължение на няколко десетилетия. Многогодишните метеорологични наблюдения са извършвани от Института за гората в съответни местоположения при горната граница на гората над хижа „Мечит“.

Таблица

Изменение на средната месечна температура на въздуха

Средна месечна температура на въздуха по години					
Месеци	2006	2007	2008	2009	2010
	t°C				
април	2.0	2.2	2.1	2.4	3.4
май	6.2	7.9	6.7	7.1	8.2
юни	8.9	12.2	10.2	10.4	10.3
юли	11.1	15.1	13.5	12.7	13.2
август	12.1	14.5	14.7	12.4	15.0
септември	7.4	7.0	6.1	7.9	9.5
октомври	3.9	4.1	5.7	4.6	3.5

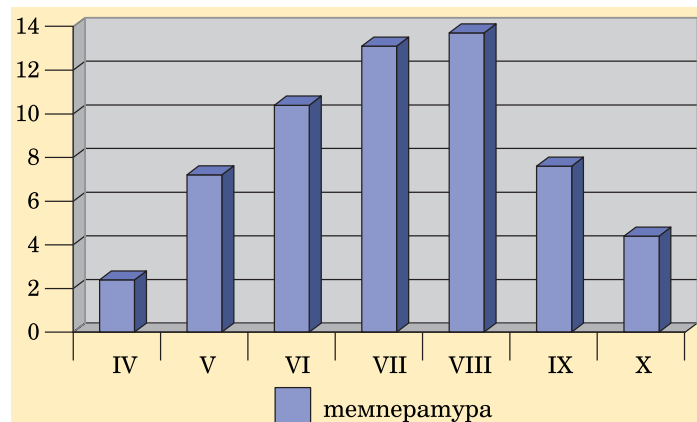
В таблицата са обхванати за сравнение средните месечни температури на въздуха, измерени в горско съобщество от клек, от април до октомври. Това е сравнително по-топъл период на годината, когато не е установена средна месечна температура на въздуха по-малка или равна на нула градуса. От данните е видно, че за изследвания район на Рила средната месечна температура на въздуха е над 10°C общо взето за юни, юли и август, с изключение за юни на 2006 г. (8.9°C). Данните за юли и август показват изменение на температурата съответно от 11.1°C (2006 г.) до 15.1°C (2007 г.) и от 12.1°C (2006 г.) до 15.0°C (2010 г.).

Според резултатите в таблицата и от графиката на фигурата определяме продължителността на вегетационния период, обосновавайки се на посоченото по-горе твърдение, че за съществуването

на гора на определена територия е необходимо през всеки един от месеците на вегетационния период средната температура на въздуха да не бъде по-ниска от 10°C.

Въз основа на разгледаните метеорологични данни от стационара „Говедарци-Мечит“ продължителността на вегетационния период може да се определи на около 2.5 месеца, при 1750-1800 м надморска височина.

За сравнение посочваме, че за по-ниско разположен пояс (1400-1600 м н.в.) в същия район на Северна Рила е определена продължителност на вегетационния период от 4.5-5.0 месеца, по метеорологични данни на Института за гората при БАН.

Фиг. Изменение на средната месечна температура на въздуха

Графиката отразява изменението на средната месечна температура на въздуха от април до октомври, изчислена поотделно за всеки от месеците за периода от 2006 до 2010 година (фигурата). От графиката е видно, че най-топли са месеците юли (13.1°C) и август (13.7°C), следвани от юни (10.4°C). Данните сочат, че стойностите на същия показател са много близки за месеците май (7.2°C) и септември (7.6°C). Изменението на същия показател обаче е различно през отделните години на разглеждания петгодишен период, което личи от данните в таблицата.

Вариантото на температурата през май, разгледано поотделно за съответните години на петгодишния период, е от 6.2°C (2006 г.) до 8.2°C (2010 г.), а за септември се движи от 6.1°C (2008 г.) до 9.5°C (2010 г.). И при двата случая сравнително най-високи са били средните месечни температури на въздуха през една и съща година (2010). За юни през петгодишния период средната месечна температура на въздуха се изменя от 8.9°C (2006 г.) до 12.2°C (2007 г.), но за юни на другите три години този показател е много близо до 10°C.

Наблюдава се тенденция към увеличаване на средната месечна температура на въздуха от април до октомври на 2009 и 2010 г. в сравнение с температурата за същите месеци на 2006 година. Това вероятно има връзка с климатичните промени.

Температурните условия са от голямо екологично значение за естественото възобновяване на дървесните видове в горските екосистеми. При внезапно понижаване на температурата в началото или в края на вегетационния период са възможни повреди на поници и подраст на чувствителни към ниски температури дървесни видове каквито са смърчът, елата, букът и други. Това може да се наблюдава и към горната граница на гората.

Гората въздейства върху температурните условия и това влияние отслабва с намаляване на склопеността. За ускоряване на възобновяването, както и за намаляване на негативните въздействия, е необходимо регулиране на температурния режим в горите. За защита на пониците и подраста на чувствителни дървесни видове се прилагат подходящи горскостопански мероприятия.

Конференцията за климатичните промени в Доха завърши без особен напредък

Ежегодната Конференция на страните от Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата и Срещата на страни-

те по Протокола от Киото (COP18/CMP8) започна на 26 ноември в Доха, Катар, и продължи до 8 декември през нощта (24 часа след предвиденото), тъй като участниците от близо 200 страни не успяха да се договорят по никой от ключовите въпроси, най-вече за удължаване на действието на Протокола от Киото за намаляване на емисиите парникови газове, чиято първа фаза изтече на 31 декември 2012 година. Сутринта на 8 декември вицепремиерът на страната домакин Абдула ал Атия, който председателстваше Конференцията, предложи компромисен текст на делегациите по целия комплекс от обсъждани теми като Акт II на Протокола от Киото.

Правителствата се съгласиха да работят и приемат до 2015 г. ново глобално споразумение за климата, което да влезе в сила от 2020 г. и да обхваща всички страни, както и да намерят начини за увеличаване на усилията за ограничаване на емисиите преди 2020 г. извън съществуващите ангажменти. Те подкрепиха изграждането на нови институции и се споразумяха за начините и средствата за предоставяне на финансиране и технологии за борбата с изменението на климата в развиващите се страни. Представителите на развиващите се страни настояха да се фиксират срокове за увеличаване на помощта за справяне с климатичните промени до 100 милиарда долара годишно. Но споразумението за финансиране, прието в Доха, беше по-скоро пожелателно. Зеленият климатичен фонд продължава да търси реални източници, коментират експерти.

Някои определят преговорите като провал, други говорят за 15 % успех, защото договореният втори етап на протокола от Киото, който стартира от 1 януари 2013 г., покрива едва 15 на сто от световните парникови емисии. Канада, Япония, Нова Зеландия и Русия се оттеглиха, а Съединените щати така и не се присъе-

диниха към Протокола.

Еврокомисарят за действията спрямо климатичните промени Кони Хедегор коментира: „Това пътуване не беше леко. Не беше красиво. Не беше и бързо, но ние успяхме да преминем моста и се надяваме, че ще увеличим скоростта.“

Тасним Есоп - ръководител на делегацията на WWF на срещата, изрази надежда за промяна: „Хората, които са засегнати от изменението на климата, ще отстояват твърдо правото си на сигурност, безопасност, храна, вода и чиста енергия, както и за спиране на проектите, базирани на изкопаеми горива. На срещата в Доха за първи път стана ясно, че милиони хора по света изискват истинско лидерство за справяне с изменението на климата“.

Много природозащитни организации бяха разочаровани от резултатите от конференцията. Международният говорител на „Приатели на Земята“ Асад Рехман каза: „Сделката в Доха е празна като мираж в пустиня. Тези разговори не доведоха до нищо - няма реален напредък за намаляване на парниковите газове, а само обиден жест на финансиране на борбата с изменението на климата.“

Вицепрезидентът за международна политика на Conservation International д-р Фред Болц каза: „Никой не очакваше на тази среща на върха да се случи голям пробив, но няма почти никакъв съществен напредък по който и да е важен въпрос, включително поддържане на съществуващите нива на финансиране, за да се помогне на най-уязвимите нации да се справят с негативните въздействия от изменението на климата, които, за съжаление, вече са реалност“.

Българската делегация на конференцията беше водена от министъра на околната среда и водите Нона Караджова.

Следващата Конференция на страните от Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата и Срещата на страните по Протокола от Киото (COP19/CMP9) ще се проведе в края на 2013 г. във Варшава, Полша. **Т**

Новини от природните паркове

Разработване на План за управление на Природен парк „Беласица“

Продължават срещите между експерти от Дирекцията на Природен парк „Беласица“ и местната обществено-във връзка с разработването на плана за управление на парка по проект, финансиран от Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“.

Проведени бяха обучения, образователни екскурзии по тематичните маршрути и семинар „Режими на ползване и опазване на различните по собственост площи в ПП „Беласица“ за собствениците на гори. На семинара бяха обсъдени проблеми, свързани с териториалната собственост на парка. Притежателите на земи в защитената територия бяха запознати с начина на управление на различните видове собственост и с правото на ползване и строителство в тях. Участниците дискутираха изработване на дългосрочна визия за развитието на предстоящия план за управление.

На проведеното обучение по управление на защитени територии

участваха представители от различни регионални държавни и общински институции, читалища, училища, туристически дружества, собственици на къщи за гости и местното население от подгорските села. Те бяха запознати с дейността на природните паркове, защитените територии, разликата между националните и природните паркове и значението на плана за управление на парка. Бяха обсъдени и необходимите условия за създаване на Консултативен съвет, който да подпомага дейността на ръководството и развитието на Природен парк „Беласица“. В проведените образователни екскурзии по тематичните туристически маршрути на парка бяха включени деца от училищата в Петричкия регион. Учениците се запознаха с разнообразното растително и животинско богатство и неговото съхраняване и опазване.

Маргарита ГЕОРГИЕВА
главен специалист „Инфраструктура и връзки с обществеността“

Природен парк „Персина“ навърши 12 години

На 4 декември Природен парк „Персина“ - Белене, отпразнува 12 години от обявяването си. Създаден е за съхраняване на забележителното биоразнообразие и опазване на характерния ландшафт.

На своя празник парковата дирекция обяви стартирането на нов проект - „Устройство и управление на ПП „Персина“ по Оперативна програма „Околна среда 2007 - 2013 г.“. Успешно приключи проект „Спасяването на пеликана“, който спечели първа награда за опазване на природното и културно наследство на България. Негова основна задача беше възстановяването на къдроглавия пеликан, който е световно застрашен вид. През изминалата година парковата администрация основа още два детски природозащитни клуба „Корморан“ по проект „Трансгранично опазване на малкия корморан и белооката потапница в ключови места от Румъния и България“, реализиран на територията на ПП „Персина“, една от пилотните площи по проекта. Към момента в природозащитните клубове членуват 100 деца на възраст от 5 до 13 години, които ще се включват в образователните програми на ПП „Персина“ за 2013 година. В мероприятията за 12-ия рожден ден се включиха децата от ОУ

„Хр. Ботев“ - с. Ореш, и СОУ „Хр. Ботев“ - Никопол, които също се присъединиха към детските клубове. В увеселителното шоу „Кой е по-най-звездичка“, което се проведе

в посетителския център на парка, взеха участие около 200 талантлив деца.

Даниела КАРАКАШЕВА
главен специалист „Връзки с обществеността и образователни програми“

Природен парк „Витоша“ представи третия си проект по Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

На 17 декември в Информационния център на Представителството на Европейската комисия в България Дирекцията на Природен парк „Витоша“ проведе пресконференция, на която беше представен проектът „Дейности по устойчиво управление на Природен парк „Витоша“, финансиран от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България чрез оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“. Пресконференцията беше открита от директора на ДПП „Витоша“ арх. Снежана Петрова. Ръководителят на проекта Ваня Рътарова представи целите, организационната структура на проекта и експертния състав, който ще работи през тригодишния срок на изпълнение. В презентацията си координаторът на проекта инж. Милен Иванов запозна присъстващите с основните дейности по проекта.

Проектът „Дейности по устойчиво управление на Природен парк „Витоша“ е на обща стойност 5 240 300 лв., като 4 454 255 лв. от тях са финансирани от Европейския фонд за регионално развитие, а 786 045 лв. - национално съфинансиране. Стартира на 30.07.2012 г. и ще приключи на 31.03.2015 година.

Включва **поддържащи и възстановителни дейности в гори, земи и водни площи**: опазване и възстановяване на засегнати и увредени местообитания, устойчиво управление на торфищата, разработване на система от постоянни пробни площи за представителни видове и местообитания и територии за установяване на антропогенното въздействие върху тях; **ремонт и възстановяване на туристическа инфраструктура**: алейна мрежа, стълбова маркировка и указателни табели, трайно маркиране на

(отдясно наляво): Снежана Петрова - директор на ДПП „Витоша“, Милен Иванов - координатор по проекта, Ваня Рътарова - ръководител на проекта

границите на парка, определяне на места за практикуване на екстремни и алтернативни спортове, вкл. веломаршрути, скално катерене, конен туризъм, подsigуряване на достъпа в парка за хора с увреждания, проектиране и изграждане на размножителен център за редки животински видове; **интерпретационни и образователни програми**: издаване на определители на дневните пеперуди и на земноводните и влечугите в Природен парк „Витоша“, разработване на интерпретационна програма и ръководство към нея за флората на Витоша, на обобщаващо издание за природното богатство на парка, актуализация на плана за управление, определяне на нови туристически атракции и други.

Инж. Юлия МИХАЙЛОВА
главен експерт „Връзки с обществеността“

Автоматичната товарна вагонетка тип „СКА-1“ на мобилната мачтова въжана линия „KOLLER K-300“

Проф. г.т.н. Васил ВАСИЛЕВ

Автоматичните товарни вагонетки са едно значимо техническо постижение през XX в., използвано много успешно при горските въжени системи. С тяхна помощ се реализира безпроблемно привличане, товарене и извозване на дървените материали от всяка точка на трасето на една горска въжана линия. Това става възможно благодарение на техническите постижения, достигнати при разработването и непрекъснатото усъвършенстване на съвременните автоматични товарни вагонетки, в които е вложен натрупаният през годините богат опит при експлоатацията на горските въжени системи и са използвани най-новите модерни технологии.

Автоматичните товарни вагонетки SKA-1 (фиг. 1) на австрийската фирма „KOLLER“ са широко утвърдени в дърводобивната практика на горското стопанство както у нас, така и в чужбина. Отличават се със своята рационална конструкция и много успешно технологично приложение в горскостопанската практика като транспортен елемент на мобилната мачтова въжана линия „KOLLER“, а също така и на много други типове въжени системи. У нас автоматичната товарна вагонетка SKA-1 се използва от 1980 година.

Фиг. 1. Общ вид на автоматичната товарна вагонетка тип „СКА-1“

Една от отличителните технологични особености на автоматичната товарна вагонетка SKA-1 е начинът за нейното установяване върху определено място на носещото въже към дадена въжана линия. В това отношение за реализиране на тази технологична особеност на вагонетката много ефективно е използвана една от основните системи за предаване на включващ импулс от движещите се ходови ролки към задържащия апарат на вагонетката, разработена за първи път от швейцареца Otto Bütikofer в началото на 50-те години на XX век.

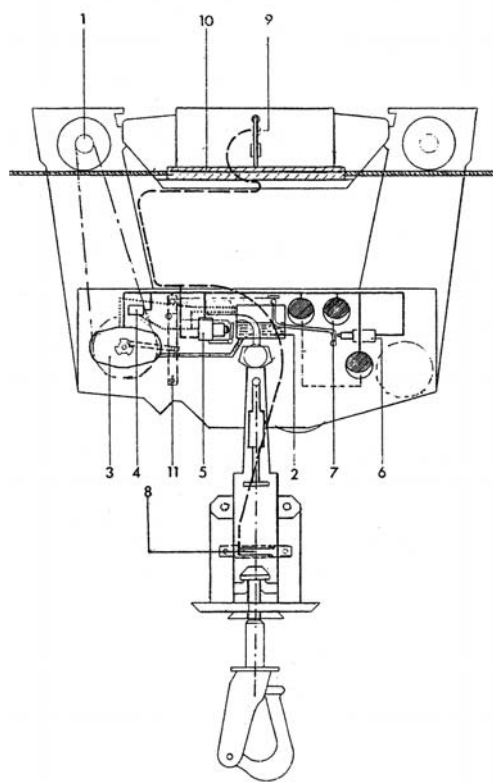
Една от ходовите ролки на автоматичната товарна вагонетка се използва за предаване на нейното движение с помощта на галова верига за задвижване на хидравличната помпа на вагонетката, която нагнетява масления флуид (хидравличното масло) под налягане до 14 MPa в три хидроаккумулятора. При смяна на движението на товарната вагонетка, например връщане назад с няколко метра (тази операция важи при извоз на материалите отгоре надолу), се предизвиква включване на механизма за управление на хидравличната система на вагонетката и се задейства регулиращият вентил. В резултат хидравличното масло на хидроаккумуляторите под налягане се насочва към хидравличния цилиндър на задържащия апарат за носещото въже и задържащото устройство на товарната кука. Товарната вагонетка се задържа (закотвя) здраво за носещото въже, а задържащото устройство на товарната кука се отваря и тя свободно се спуска към земята. След привличане на формирания товар и неговото издигане с товарната кука към вагонетката, регулиращият (управляващ) вентил остава отворен докато товарната кука се захване от задържащото устройство и в този момент задържащият апарат за носещото въже се освобождава от него и товарната вагонетка започва своето движение надолу към разтоварната станция.

Дължината на пътя (връщането на товарната вагонетка), за да се извърши спиране (закотвяне) на вагонетката е, 0.5 - 1.0 м при къси трасета и с по-голям наклон на носещото въже. При дълги трасета и с по-малък наклон на носещото въже този спиращ път е около 4-6 метра.

Автоматичната товарна вагонетка SKA-1 е с напълно хидравлично управление на работната ѝ система. Принципната кинематична хидравлична схема на вагонетката е дадена на фиг. 2. Нейното задействане в работен режим се осъществява, както бе посочено по-горе, чрез кратковременна промяна на работната посока в движението на товарната вагонетка по носещото въже на линията.

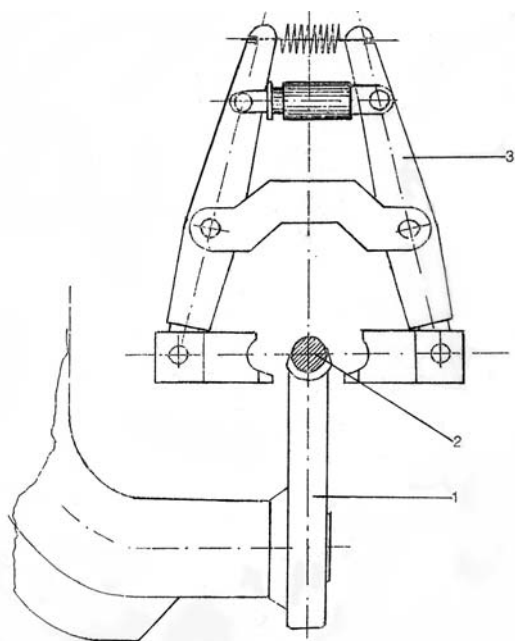
Най-важната конструктивна особеност на вагонетката е нейният задържащ (закотвящ) апарат за носещото въже, принципното устройство на който е показано на фиг. 3. Отличителна особеност на този апарат е, че неговите две челюсти, с които се извършва задържане (закотвяне) за носещото въже на дадена въжана линия, са разположени в хоризонталната равнина на разстояние една от друга, което гарантира свободното му преминаване през седловите стойки на подпорите от двете страни на въжедържача им (1) за носещото въже (2) (фиг. 3).

Действието на задържащия апарат е следното: след като се извърши маневър с товарната вагонетка, т.е. се измени посоката на движението ѝ, се променя положението на управляващите палци А и В в зависимост от технологичната схема на работа на въжената линия. При извоз отдолу нагоре се монтира само управляващият па-

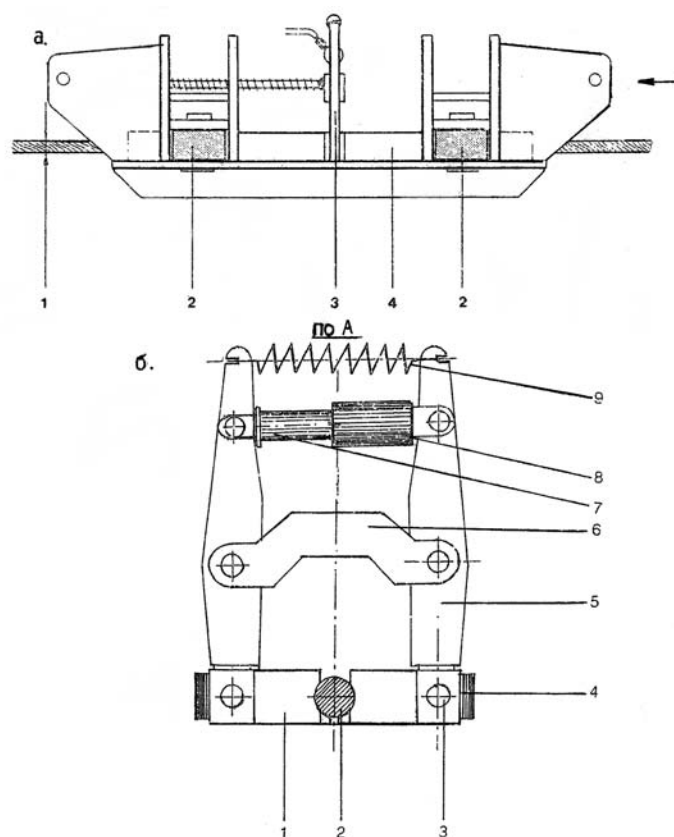
Фиг. 2. Принципно кинематична хидравлична схема на автоматичната товарна вагонетка тип „СКА-1“:

1 - ходово колело, задвижващо хидравличната помпа посредством верижна предавка; 2 - резервоар (маслен) за хидравличната помпа; 3 - хидравлична помпа; 4 - вентил за свръхналягане; 5 - регулиращ вентил; 6 - предпазител за налягане; 7 - хидроаккумулятор (3 бр.); 8 - цилиндър за освобождаване (захващане) на товарната кука; 9 - цилиндър за притискане (захващане) на челюстите на задържащия апарат за носещото въже; 10 - челюсти на задържащия апарат; 11 - включващо-изключващ механизъм

Фиг. 3. Принципно устройство на задържащия апарат за носещото въже
1 - въжедържач на седловата стойка; 2 - носещо въже; 3 - задържащ апарат

мена (5) се завъртат около осите на кобилицата (6), вследствие на което в краищата им два броя челюсти (4) се притискат с нещо по-голяма сила към носещото въже (2) на въжената линия. С другите си страни челюстите се допират до четири ролки (2, фиг. 4а), ла-

Фиг. 4. Основни конструктивни елементи на задържащия апарат за носещото въже:

а. 1 - носещо въже; 2 - челюстни ролки; 3 - раменен шарнир;
б. 1 - челюсти; 2 - носещо въже; 3 - болт на раменния шарнир; 4 - челюстни ролки; 5 - раменен шарнир; 6 - кобилица; 7 - бутало; 8 - цилиндър; 9 - пружина

лец А, а при извоз отгоре надолу се монтира само палец В, в резултат на което се задейства включващият механизъм за осъществяване на работния режим на хидравличната система в следната последователност: хидравличното масло протича от хидроаккумуляторите към цилиндъра (8) на задържащия апарат (фиг. 4б). Буталото (7) на цилиндъра (8) се изтласква навън, в резултат на което се преодолява действието на пружината (9) и двете шарнирни ра-

герувани в корпуса на задържащия апарат. Тези страни на челюстите са оформени като клинове, част от които са със стръмен ъгъл на наклона на повърхнините им и част - с по-малък ъгъл. Поради това, че челюстите не са закотвени здраво за носещото въже, товарната вагонетка се придвижва по него на известно разстояние, а с това и корпусът на задържащия апарат с 4-те ролки (фиг. 4а), в резултат на което ролките се претъркалят по клиновидните повърхнини на челюстите, отначало със стръмния наклон, а след това и с по-малкия наклон, с което се предизвиква основен натиск върху носещото въже. Товарната вагонетка спира и се закотвя здраво за носещото въже. След като се извърши привличане на формирания товар и неговото издигане към вагонетката, притягането на челюстите на задържащия апарат към носещото въже се увеличава. Следователно колкото издиганият товар е по-голям, с по-голяма маса, толкова по-здраво ще се притискат челюстите на задържащия апарат към носещото въже на линията.

След закотвяне на товарната кука за вагонетката, протичането на хидравличното масло към задържащия апарат се прекратява, влиза в действие пружината (9) (фиг. 4б), буталото (7) навлиза обратно в цилиндъра (8), поради което челюстите (1) на задържащия апарат се отдалечават от носещото въже (фиг. 2) и товарната вагонетка може свободно да се придвижи към разтоварната станция.

През 1985 г. у нас успешно е усвоено производството на автоматична товарна вагонетка тип ВА-10Х (фиг. 5) в Завода за ремонт и нестандартно оборудване (ЗРНО) - Троян. Тя е конструктивна разработка на ВЛТИ и ЗРНО - Троян. Автоматичната товарна вагонетка ВА-10Х (В - вагонетка, А - автоматична, 10 - товароподемност (товароносимост) 10 kN, Х - хидравлична), която е подобна на автоматичната товарна вагонетка SKA-1, намери много добър прием в нашата горскостопанска практика (фиг. 6). Успешната работа с нея наложи изместване от употреба на масово използваната у нас от 1949 г. при дългомерните въжени линии „Пирин“ товарна вагонетка от механичен тип, с отделен задържащ апарат.

След закриване на ЗРНО - Троян, производството на автоматична товарна вагонетка ВА-10Х, както и вагонетката ВА-15Х, се реализира от ЗРНО „Горска техника“ ЕООД - Дупница, като неразделна част от комплектовката на произвежданите от завода късометражни мобилни мачтови въжени линии от типа на ТВС-400, ТВС-401, ТВС-500 и ТВС-501.

Фиг. 5. Общ вид на автоматична товарна вагонетка ВА-10Х

Фиг. 6. Извоз на дървени материали с въжена линия „Пирин“, съоръжена с автоматична товарна вагонетка ВА-10Х

Значението на горските територии за урбанизираното общество

Проф. Кирил БОГДАНОВ - Лесотехнически университет

В епохата на индустриализацията ролята на горите върху биосферата придобива огромно значение за нейното опазване - за защита на почвата, водата, въздуха, за развитие на хидроенергетиката, за опазване на биоразнообразието, за подобряване на санитарно-хигиенните условия и за благоприятно естетическо въздействие върху хората. Горските територии на всяка държава се превръщат в основно нейно богатство. Успоредно с голямата роля на горите за опазване на природната среда в последните десетилетия на XX век те придобиха особено значение за укрепване на здравето на човека и за оформяне на пейзажа. Тази нова роля на горите е свързана с появата на всички онези признаци, свързани с урбанизираното общество. Могат да се приведат много факти от редица екологични и медицински изследвания и такива от интердисциплинарен характер, които доказват неблагоприятното влияние на урбанизираната среда върху човешкото здраве.

При условия на тотално замърсяване, когато градската екология е в критично състояние и жителите на големите центрове трудно се разминават по улиците, когато във въздуха има повече сажки и вредни газове, отколкото кислород, когато питейната вода има вкус на хлор, а шумът превишава нормите, намираме успокоение в просторните гори, първичната гива и спокойна природа.

Изследванията на социолози, медици, биолози и психолози показват, че гората със своите природни свойства влияе изключително добре върху физическото и психичното здраве на човека. Красотата на горските насаждения подобрява неговата жизненост, движението в гората укрепва неговата физика и воля за съзидателна работа и творческо възхищение.

В условията на урбанизираната среда, където много от величините, характеризиращи качеството на жизнената среда, са над допустимите норми, необходимостта от извънградски отгдих на населението се превръща във важен социален проблем. За тази цел една част от горите се обособява като **специални горски територии** (ЗГ, чл. 5) и се организира за нуждите на активния отгдих и туризма. У нас разполагаме със зелени зони и системи, лесопаркове, курортни гори и селища и други части от горските територии, чиято първостепенна функция е насочена към поддържане на ландшафта и осигуряване на горска среда за отгдих и възстановяване. Този вид ползване се оформи като **рекреационно ползване от горите**. То е едно от най-новите по вид в горските територии и е породено от потребностите на човека в условията на съвременната цивилизация.

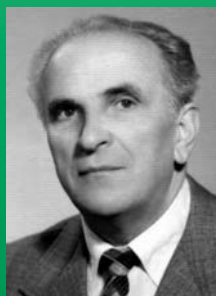
Горите и масовият отгдих на хората са голяма тема, която ще продължава да се развива по-задълбочено в бъдеще поради увеличаващата се нужда от **рекреационни горски ресурси и подобряване на облик на природната среда**. У нас по темата са публикувани интересни научни издания: „Основи на туризма“ (Бъчваров, Тончев, 1996), „За устойчиво развитие на селския туризъм“ (Костов, 1996), „Териториално-устройствено планиране на отгдиха и туризма“ (Еврев, 1999) и „Рекреационна екология“ (Недялков, Бекярова, 2000). Туризмът в България може да бъде приоритетен отрасъл. Страната ни е богата на ресурси за неговото развитие. Съществуват и традиции в тази област. Нерешени остават обаче редица проблеми на планирането на горските територии за отгдих, рекреационния им капацитет, проблеми, свързани с опазване и устойчиво развитие на средата за отгдих и други.

След средата на XX в. в страните от Западна Европа настъпва истински „туристически бум“ (Бъчваров, Тончев, 1996 г.). Международният туризъм става популярен в цяла Европа. Ускореното му развитие се дължи на подобряването на транспорта (самолети, фериботи, кораби), увеличаването на свободното време и доходите, развитието на материалната база и инфраструктурата. Положително се отразяват и членството ни в Европейския съюз, намаляването на митническите формалности, широкото приложение на застраховките и общото подобряване на международния политически климат. Всичко това обяснява увеличаването на международните туристи.

Използването на природната среда за укрепване на човешкото здраве отгдавна е извествно като отгдих, почивка, курорт. Днес все по-широко навлиза понятието „рекреация“, което се определя като стопанска еколого-социална дейност, която възстановява увреденото от градския дикомфорт човешко здраве. В този смисъл туризмът е един от многото видове рекреация (Недялков, Бекярова, 2000).

За провеждане на рекреационна дейност в природна среда трябва да се създават и устройват рекреационни комплекси. Те трябва да отговарят на екологичните изисквания за запазване на равновесието на екосистемите. За да се получи очакваният здравен ефект (физически и психически), рекреацията трябва да се осъществява на територията на отделни горски екосистеми, които да са екологично чисти и ненарушени. Посредством планирането горските територии трябва да се организират и за рекреационно ползване, като се създадат условия за активен отгдих и за опазване и устойчиво поддържане на горските ландшафти.

Юбилеи

През 2012 г.
инж. Васил Тодоров
навърши 95 години

Юбиларите (всички на 80 години) от Дружеството на лесовъдците ветерани и Клуба на ветераните учени, работили в областта на горското стопанство, бяха поздравени на последното за годината събрание на двете организации, проведено се на 18 декември (седнали, отляво надясно): проф. Константин Аспарухов, проф. Цвета Найденова, инж. Надежда Бойчинова, инж. Борис Бузов; (прави): инж. Александър Александров, инж. Александър Арсов и инж. Лазар Пандев

Лентови банцизи на
Wood-Mizer®
from forest to final form

ПРЕЦИЗНОСТ
ВЪВ ВСЕКИ ДЕТАЙЛ

Екотехпродукт ООД
София 1186
ул. Стар Лозенски път 38

тел/факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35, 02/963 25 59, 089 913 3110
office@ecotechproduct.com

www.wood-mizer.bg

Проф. Генчо Стайнов

Енергията е най-важна за съвременния свят

Проф. д-р Генчо Стайнов е ръководител на секция „Мехатронни технологични системи“ и зам.-директор на Института по системно инженерство и роботика при БАН. Срецаме го на столично изложение на изобретателите, където се представя със своето изобретение - устройство за добиване на енергия от морски вълни. Питам се какъв човек е този, който иска да улови вълните - към инженер, учен, изобретател, ми се иска да добавя и мечтател. Той вероятно би отговорил, че отдавна се е разделил с мечтите по дългия път на реализирането на своята идея. Но в артистичния дом, подреден с много любов и вкус заедно със съпругата му Кристина, където ни посрещат с гостоприемство, ароматно кафе и спомени за дългите лета на морския бряг, вече съм сигурна, че е човек, който не се разделя така лесно с мечтите си. Роден е през 1948 г. в София. Баща му е инженер-химик, а майка му - преводач на художествена литература от немски език. Родът му е от Казанлък, а интересът към техниката се оказва фамилно наследство.

- Проф. Стайнов, разкажете за корените си в Казанлък.

- Фамилията ни винаги се е занимавала с техника и се е стремяла да подпомага техническото развитие на града. Преди Освобождението са се занимавали с гайтанджийство, а след това - с производство на вълнени прежди и платове, създали са такава фабрика. Дядо ми решил да модернизира и електрифицира фабриката и през 1911 г. изградили водно-електрическа централа в село Енина, която е първата, построена по български проект и с български капитал. Работи и до днес. За работниците, които идвали от селата, имало общежития, детска градина за децата на младите семейства от фабриката, условия за спорт. Бизнесът тръгнал добре, отворили магазини в София, Русе, Пловдив и Стара Загора. Участвали редовно в Пловдивския панаир, където щандът им по традиция бил аранжиран от известния казанлъшки художник, един от основните представители на българския сецесион, Иван Милев. Цялата фамилия била ангажирана във фабриката, с изключение на композитора Петко Стайнов. За мен неговите творби са сред най-хубавите в българската музика. По времето на социализма фамилната собственост е национализирана, а семейството - постоянно следено. Растях като втора ръка човек, на мои братовчеди дори не им беше разрешено да следват.

- Вие обаче успявате да завършите висше образование и стигате доста по-далеч.

- Завърших „Подемни транспортни машини“ във Висшия машинно-електротехнически институт (сега Технически университет) - София. Започнах работа в База за развитие и внедряване на строителна техника, на територията на Краностроителния завод край София. Проектирахме кранове и подемни машини, които се изработваха в завода. След това ме поканиха във ВМЕИ съвместно с мой преподавател да изработим Правилник за технически надзор на въздени линии. По това време вече работех върху дисертацията си на тема „Пусков процес на дълги лентови транспортъори“. Тогава за пър-

ви път се срещнах с механиката на непрекъснатите среди и започнах да изучавам вълновите динамични явления в лентовите транспортъори. По-късно работих в Лаборатория по аеродинамика, а след като я закриха, експертът се премести в новосъздадения Институт по техническа кибернетика и роботика при БАН. По това време имаше два завода за роботи - в Стара Загора и Пловдив, и нашата секция разработваше и внедряваше роботи в промишлеността. Голям проблем беше, че работниците, които до този момент получаваха добри пари заради тежките условия на труд, бързо се научаваха как да повреждат роботите, които заместваха тяхната работа. Това беше в средата на 80-те. Създадохме и робот, който да монтира твърди дискове за компютри при изключителна чистота и прецизност, необходими за това производство. Създадох и манипулатори, които нестият енергия на принципа на пружинно махало. Един от тях беше висок 6 метра и обслужваше пещи за термообработка на детайли. По това време дойде демократията, заводите фалираха. Започна голямото разграбване на гържавата, което изтласка науката и учените встрани, парите отидоха при тарикатите и мутрите. Когато България стана член на Европейския съюз, реших, че тъмните времена вече са отминали, но се оказа, че още има какво да се краде и разрушаването на гържавата ни продължи. Никой не мисли за възраждане и развитие на българската промишленост, че работата на ишлема е работа за чужди интереси. Предприятията ни трябва да разработват нови продукти, основани върху български иновации, защото големите приходи и устойчивостта идват от интелектуалната собственост върху продукта, който произвеждат.

- Как стигнахте до Вашата разработка за вълновата енергия?

- Имах интерес към този нерешен в света проблем - оползотворяването на вълновата енергия. Морските вълни са механизъм, с който природата пренася механична енергия, която хората все още не използват въпреки многобройните опити. Една от причините е ряз-

кото повишаване на енергията по време на бури, достигащо в Черно море до 400 пъти над средногодишните стойности. Оказа се, че мога да предложа неща, които не са правени в света, защото съм натрупал и опит в областта на роботиката. Заедно с малък колектив от учени от Института по системно инженерство и роботика при БАН и проф. С. Панев от ХТМУ - София, започнахме да работим в тази нова за страната област. Поставихме си за цел да създадем интелигентно устройство, което да бъде пригодено за използване в курортните региони при сравнително малки вълни и да е достатъчно евтино, за да могат да си го позволят повече хора. В момента учениите от цял свят се опитват да покорят енергията на вълните и още никой не е успял, така че участваме в едно голямо състезание.

- Бихте ли обяснили какво представлява вашето изобретение.

- Това е устройство за добиване на електрическа енергия от морски вълни. Вълните представляват пренос на енергия чрез малки кръгообразни движения на водните частици. Повечето устройства се опитват да уловят вертикалните движения, които вълната предизвиква, като за целта се връзват със здрави котви. Аз реших да улавям хоризонталните движения: две пластини, потопени на такова разстояние, че вълната да е в противофаза, се движат противоположно и тази енергия да превърнем в електрическа. Първото предимство е, че силите се затварят между пластините и няма нужда да предаваме цялата сила на вълните върху котвата. Друго предимство е, че когато времето се влоши, устройството може да потъне в морето на 5-10 метра дълбочина, където вълните са между 20 и 50 пъти по-слаби. На местата, където морето е плитко, е възможно устройството да се преконфигурира и да излиза автоматично на брега. По време на работа малки перки улавят относителната скорост на водата спрямо пластината и подават информация на генератора колко да се съпротивява на движението на вълните. Това устройство е пасивен робот, който се управлява от сензори, така че генераторът поглъща възможно най-много енергия от вълните. Затова е необходимо създаването на алгоритми, математически модели и научни изследвания, преди да се стигне до появата на устройството на пазара.

- За кого е предназначено устройството?

- България има малък вълнов потенциал, например 20-30 пъти по-малък в сравнение с Англия. Но собствениците на ресторанти, хотели и къщи по крайбрежието биха се заинтересували. На местата, където няма достъп до електропреносната мрежа, е достатъчно да имате малко преносимо устройство, с което да захраните например телевизор, радио, мобилен телефон, хладилник. Като всеки възобновяем източник морските вълни са непостоянни, не може да се разчита на тях за технологична дейност, но много хора имат нужда от тази енергия. Фирми от Турция проявяват голям интерес към такова устройство и искат да си сътрудничим, за да го разработим. Отлагам този разговор с тях, защото това означава да ги направя съсобственици в интелектуалния продукт. Турция е страна с правилно отношение към науката, учениите получават десетки пъти по-големи заплати от българските си колеги, има държавна политика за увеличаване на интелектуалния потенциал и конкурентоспособността на икономиката.

- На какъв етап е в момента Вашата работа?

- Разработката е частично патентована, защото нямам готовност още да започна производство, а основният смисъл на патента е да защитава производство и трябва да се заплаща всяка година. Нямам и средства за меж-

дународна защита на идеите - т.нар. запазване на територия, както направи конкурентът ми от Дания. Ако в държавата няма ясна политика за подкрепа на успешни изобретения, патентоването е излишен разход.

Подадох проект във Фонда научни изследвания - необходими са ми около 150 000 лв., за да довърша изследванията по алгоритмите за управление и мерките за защита при бури. Изглежда голяма сума, но всъщност ще мога да заплащам труда на математик, хардуерен и софтуерен специалист, да изработим и слошим устройството и да отида 4-5 пъти с екипа си на терен. Досега всичко, което съм направил, струва 60 000 лв., което е много малко в сравнение с моя конкурент, който е получил от Датската държава, чрез CAT Science Park, приблизително равностойността на 800 000 лв. още първата година.

- Каква е практиката у нас и в чужбина, за да достигне едно научно изследване до производство?

- Практиката в Европа е държавата да финансира 100 % научните изследвания и когато се стигне до етапа на комерсиализация, създадената от изобретателите фирма с данъчните си постепенно връща на държавата вложените средства, а бизнес паркът (механизъм за финансиране на изобретения с частен и държавен капитал) получава процент от акциите на фирмата и от печалбата. Да вземем датския модел - изобретателят се среща с представители на бизнес парка, обсъждат идеята му и преценяват дали представлява новост и интерес за пазара, правят патентно проучване за тяхна сметка. На този рисков етап бизнес паркът борава само с държавни средства (високорисков капитал), част от които се отпускат на университета да направи съответните изследвания, дават на изобретателя насоки и му помагат да създаде фирма. Делът, който получава бизнес паркът, е не повече от 30 %, за да не се демотивират изобретателите.

Конкурентът ми се е сетил за подобна на моята идея няколко месеца след мен, но датската система работи много по-бързо и му помага по всякакъв начин, въпреки че не е учен, а е инженер, който се занимава с компютърна анимация и среща много големи трудности в разработката. По този начин Дания насърчава хората с идеи и инвестира в тях.

Кандидатствах във Фонда за научни изследвания, но отхвърлиха проекта ми. У нас спешно е необходим механизъм за финансиране на изобретения, какъвто съществува във всяка европейска страна. Най-голямата загуба за България е, че не инвестира в потенциала на учениите си. Много талантиливи хора напуснаха страната, а и когато отидат в чужбина, рядко продължават да се развиват.

- Защо проявихте интерес именно към алтернативната енергия?

- Истинският двигател на производството е енергията, а не шарените хартийки, наречени пари. Заради енергията, акумулирана преди милиони години във вид на петрол, и сега се водят войни. Енергията от възобновяеми източници дава на хората свобода и независимост от енергийните монополи и от капитала, който ги притежава. Научава ни да харчим толкова енергия, колкото сме получили. Например ако имате слънчев колектор за топла вода, сте по-независим от топлофикациите и електроразпределителните дружества, но в рамките на произведеното от вас. За да бъде привлекателна приложната наука за младите, е необходимо да има примери за успешни иновации, създадени в България. Да покажа, че учен може да печели от изобретението си - ето това се опитвам да постигна.

Юлия СЪБЧЕВА
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

Започваме новия конкурс за разказ „Така си беше“ - на ловна тематика. Напомняме на участниците, че творбите трябва да съдържат документален елемент, да разказват за случки и преживявания с реални хора. Успех!

Като герой на един от разказите, които подготвих за книгата, ми бе организирана лична среща с него. Както и очаквах, той не беше словоохотлив. Може би причината беше, че на срещата имаше и още няколко ловци. Никои не иска да слуша лоши неща за себе си, а камо ли да ги разказва. Но все пак поговорихме си.

По-млад от мен е с 20-30 години, на ръст е малко над среден, телосложението му позволява безпроблемно да преодолява големи разстояния без път и пътеки, независимо дали е ден, или нощ. Той бе роден да пребивава продължително време в гората, но като какъв?

Една грешна крачка в юношеските му години е причина той да не е сред защитниците на дивеча и гората. Прякорът си получава в затвора. Една кукумявка, живееща наблизко, със злокобния си глас нагнетявала и без това тягостната обстановка в затворническите килии. Нашият човек с примка хваща една мишка, използва я за стръв и с по-голяма примка „започва“ кукумявката. След този случай за цял живот му остава прякорът Бухала.

В нашия район той е много активен в първите години на демокрацията, когато все още дивечовите запаси са значителни. Винаги съм бил убеден, че който постоянно браконьерства и се мисли за неуловим, стига до деня, когато капанът хлопва и за него.

Един есенен ден, следобед, двама браконieri дебнат за диви свине и елени в района на Зелвата. За браконьерите най-важното е да имат убит дивеч и да се вземе по-голямо количество месо. Смрачава се и видимостта намалява. Старият браконьер се промушва, навеждайки се, в гъстата гора. По-младият не го вижда, а само чува шумолене в близкия гъстак и стреля натам. Прострелян е „учителят“ на начинаещия браконьер. Нараняването е сериозно - в ръката и крака, а кръвоизливът е обилен.

Младокът замъкна простреляния до пътя Варна - Бургас, прибира му оръжието, скрива и своята пушка. Изработват си версията за случилото се и се разбират младият браконьер да изчезва, а старшият да разчита на късмета си - някоя кола да спре.

Трафикът е интензивен, поради което автомобилите се движат на къси светлини, и раненият не може да попадне в обсега им. Когато Бухала вече губи съзнание, един шофьор го забелязва. Обаждат се на полицията. Простреляният получава първа помощ, а след това е закаран в болницата в Бургас. Когато здравето му е вън от опасност, се провежда първият разпит на браконiera. Бухала, както се договарят с колегата, лансира версията за опит за убийство. Минават няколко гена, но той не променя показанията си. Полицията обаче работи и по версията за браконьерство. Успява да открие шофьора, който е возил двамата ловци от Поморие до гората, и го „шокира“ с вестта, че Бухала е починал и той се разследва ка-

то убиец. Шофьорът издава „ученика“ и той скоро прави пълни самопризнания. Запознат със самопризнанията на другите, Бухала няма къде да бяга. След пълното му възстановяване е съден за незаконното оръжие и му е наложена санкция „пробация“. Една година той е длъжен да се подписва в полицията всеки ден, което го принуждава временно да преустанови „работата“ си.

Сега трябва да се върнем двадесетина години назад. В един слънчев есенен ден нашият герой с нетърпение очаква училищния звънец да извести началото на учебната година в Горския техникум във Велинград. Той е щастлив,

че ще сбъдне мечтата си да изучава гората и любов да ѝ служи цял живот. Става един от най-добрите ученици. Когато започва да се преподава ловно стопанство, младежът попива всичко, което каже учителят. Чете много, участва в кръжока по препариране. Придружавайки учителя си при отстрел на птици и бозайници за препариране, изгаря от желание и той да опита мерника си. И е много точен. Поверените му хранилки винаги са заредени, на смрачаване елените, кошутите и теленцата редовно излизат да хрупкат сено и зърно. Представя си как ще му завиждат съучениците, ако има възможност да отстреля поне една кошута. Това му се случва при един лов, на който е викач.

През зимата идва ред и на практическите занятия по поставянето на стълпни капани за хищници. Младежът е най-активен сред учениците. Една сутрин на един от капаните намира две лисичи лапи и дълга кървава диря - лисицата е успяла да се измъкне и по снега са останали дирите ѝ и две... кървави колчета. Този случай разтърсва все още крехката му юношеска душа и той се отказва от капаните.

Междувременно момъкът е желан участник във всеки служебен лов - млад е, издръжлив викач, а и добър стрелец. Отказал се от капаните, се увлича по примките. Отначало ги поставя за хищници и хваща няколко лисици. А така му се пробва и за сърни! Дълго време юношата се колебае, но накрая не издържа и поставя по-големи примки. След няколко гена в една от примките се хваща сърна и радостта му от успеха е огромна. И пак започват колебания - да спре или да продължи. След дълги терзания младежът прави своя избор. Уви, той е в грешна посока, която преобръща живота му. Разкриват заниманията му, изключват го от техникума. Сега друг път за него няма. Той става професионален браконьер. Като вълк единак Бухала се установява в райони, богати на дивеч. За абсолютен рекорд в примкаджийството сочи седем диви прасета и елен, хванати за една седмица.

Неведоми са пътищата на съдбата. Бухала имаше шанса да бъде най-добрият. А стана ... браконьер.

Инж. Иван ЕРБАКАМОВ

FORST & ENERGIETECHNIK GmbH

AGRO Forst & Energietechnik е австрийска фирма - специалист в оборудването, поддържането и ремонта на топлоцентрали на биомаса и когенерация с оптимална мощност 5 MW/th и 1 MW/el.

AGRO K1-48

AGRO P1

AGRO U1

АГРО горивни скари (конвейери)

Нашият дългогодишен опит в термодинамиката доведе до конструирането на интелигентни системи за подаване на горивото. Основните елементи са направени от специални сплави, което гарантира дълъг живот и безпроблемно изгаряне.

Могат да се използват във всички марки котли.

АГРО оптимизационни услуги (сервиз)

Оптимизация, ремонт и обновяване на:

... тласкащи щанги

... шнекове и винтови транспортиращи механизми

... хидравлични зони за всички марки котли

... шамотна оптимизация и ремонт на сводове

... логистика на пепелта

... електроника за контрол и управление на котли

Тласкащи щанги

Топлоцентрала Aurnhammer / г-н Harriolf Aurnhammer

Топлина и енергия от дървесина!

Отоплителна централа Asitz / A

Berchtesgaden / D

7 MW / т.ен. с термомаслен бойлер за ORC - 1,5 MW / ел.
6 MW / т.ен. за топла вода

Болница Kaufbeuren / D

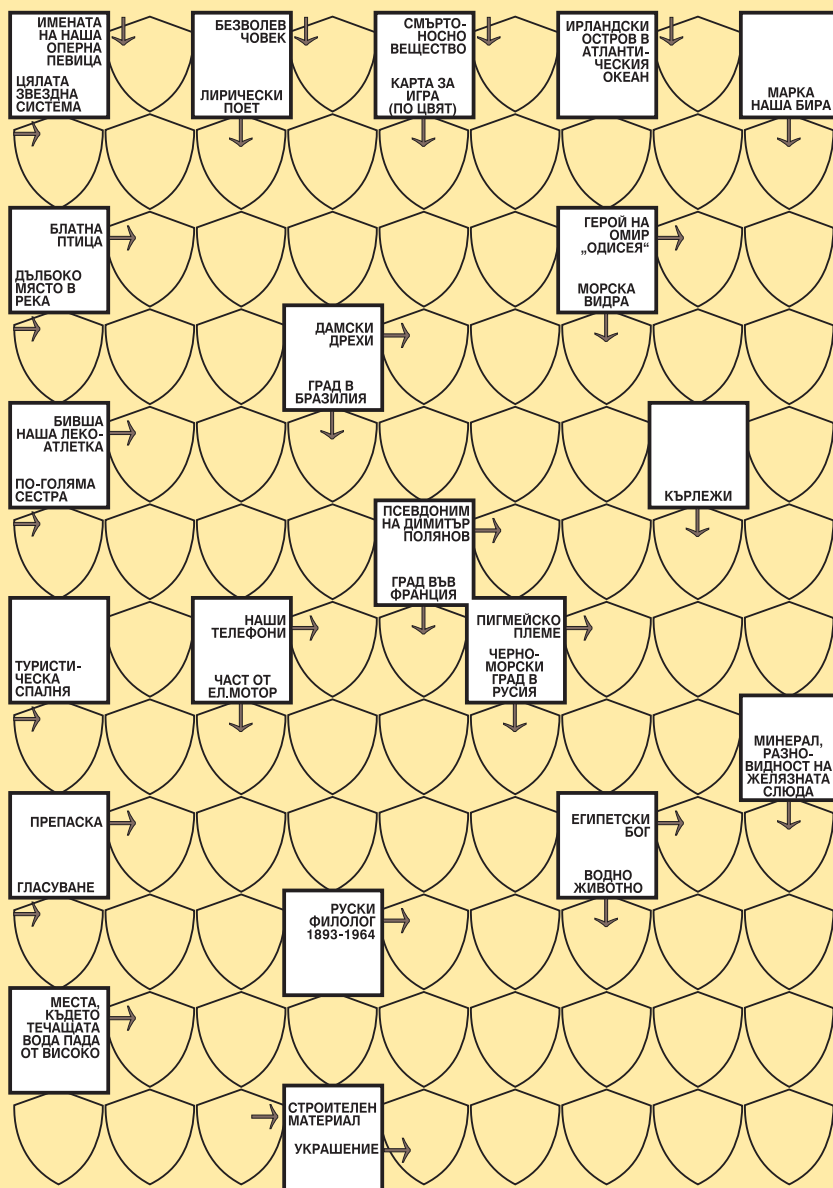
5 MW / т.ен. с 1 MW / ел. ORC

Градски заводи Ludwigsburg / D

15 MW / т.ен. с 2,5 MW / ел. ORC

За повече информация: тел.: 0888 940549; <http://www.agro-ft.at>

РЕЧНИК: АКИЛ АНАПА АНИТ НАТАЛ

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 10/2012:

ВОДОРАВНО: Ива, Самур, Смола, Столетник, Том, Ек, Роза, Нир, „Иде“, Мина, Ма, Як, Ра, Кавак, Леа, Меч, Манатарка.

ОТВЕСНО: Ми, Кестени, Лале, Смокиня, Сеч, Стол, Ракита, Иле, Итат, Рига, Ва, Авон, Ки, Ада, Сок, Ит, Сал, Рис, „Анна“, Метод, Авоар, Рудозем, Ав, Рами, Аркада.

WWW.KLIMATET.COM

0898/ 61 45 81

Старият горски Бай Нено Балканджията посреща комшията вкъщи и сядат на по чашка. По едно време ракията свършила и Нено изпраща комшията в другата стая да вземе още една бутилка. Комшията бързо се връща видимо разтревожен:

- Нено, знаеш ли, че в другата стая жена ти е с друг мъж!?

- Тихо! Да не чуе, че ракията е негова!

Млада жена се съблича и влиза в реката да се къпе. Изведнъж от храстите изскача бай Нено:

- Къпането тук е забранено!

- А защо не ми казахте, преди да се съблека?

- Събличането не е забранено!

Бай Нено си спомня:

- Като се ожених, внасям я на ръце моята жена вкъщи, а тя ми казва: „Вече нали се погнусихме! Давай да ти се кача на главата!“

Разбирайки, че бившият ѝ мъж Нено ще се жени за младичката съседка, Неновица му отмъсти с чисто женско коварство - омъжи се за бащата на съседката и му стана тъща.

Понапълнелият бай Нено отишъл в дебелия църковен, за да отслабне. Лекарят го пита:

- Започнали ли сте някаква диета?

- Да, започнах зърнена диета, каквото зърно, го изядя!

- Хайде да спрем цигарите! - предлага бай Нено на приятел.

- Защо? - пита приятелят.

- Как защо!? Знаеш ли колко пари ще се спестят за месец! - продължава да го уговаря бай Нено.

- Тогава и пиенето да спрем! - съгласява се приятелят.

- Че за какво са ти толкова пари?! - възкликва бай Нено.

- Какво ти каза докторът, какво ти има? - пита Неновица мъжа си.

- А, нищо сериозно. Някаква пилешка болест - две пера ли беше, три пера ли... - отговаря Нено.

ЕВРОПЕЙСКИ ПАРИ
ЗА БЪЛГАРСКОТО СЕЛО

ЕВРОПЕЙСКИ ПАРИ ЗА БЪЛГАРСКАТА ПРИРОДА

Земеделските стопани със земи в НАТУРА могат да получат до 150 евро на хектар

Земеделските стопани, регистрирани в Интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК) ще могат да получават компенсаторни плащания по **Мярка 213** „Плащания по Натура 2000 за земеделски земи“ от Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. В зависимост от забранените дейности в тези зони и типа земеползване – постоянни пасища, обработваема земя или трайни насаждения, плащанията варират от 20 до 150 евро на хектар годишно. Повече информация може да получите на интернет адрес www.natura2000bg.org, както и в общинските и областните служби по земеделие и РИОСВ. **Срокът за подаване на заявленията ще бъде от 1 март до 15 май 2013 г., заедно със заявленията за директни плащания на площ.**

enrd.ec.europa.eu

МИНИСТЕРСТВО НА
ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

Допълнителна информация и помощ можете да получите на www.prsr.government.bg

Програма
за развитие на
селските райони
(2007-2013)

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

Европейски земеделски
фонд за развитие на
селските райони:
„Европа инвестира
в селските райони“

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД

София 1797, ж.к. „Младост“ - 2
бул. „Андрей Ляпчев“ 72
тел: 02 /8099411,
факс: 02 /8099413,
www.husqvarna.bg
e-mail: info@husqvarna.bg